

DE PYRAMIDE

MUZIEKEDUCATIEF VAKBLAD

Muziek & Emotie

MARCELLE HENDRICKX:
"INVESTEER IN
KWALITEIT"

**IN DE GREEP
VAN DE
BLOKFLUIT**

**LEERORKEST BRENGT
LEVEN IN DE
BROUWERIJ**

COLOFON

DE PYRAMIDE

Uitgever Gehrels Muziekeducatie

REDACTIE

Louise van den Broek (hoofdredactie) en
Jan de Graaf (eindredactie), Babette Jane de Haan,
Ineke Heersma, Nathalie Keizerwaard-Tempelman,
Marieke van Remmen, Maite Roest, Hester Schaap

MUZIEKREDACTIE

Leo Aussems en Hans Kaldeway

VASTE MEDEWERKER

Saskia Beverloo

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Helge Boekestijn, Melissa Bremmer, Lotte Pen,
Jelle Ris en Bert van Uffelen

REDACTIEADRES EN ADVERTENTIES

redactie@gehrelsmuziekeducatie.nl

NIEUWSBRIEF

nieuws@gehrelsmuziekeducatie.nl

VERSCIJNINGSDATA

Februari, mei, augustus en oktober.

COPYRIGHT

De uitgever heeft getracht rechthebbenden van het afgedrukte materiaal te achterhalen. Zij die menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden. Overname van artikelen alleen na toestemming van de uitgever.

LEDENADMINISTRATIE

Annika Verhulst, leden@gehrelsmuziekeducatie.nl,
071 820 0389 (ma-do 08.30-12.30 uur)
NL50 INGB 00002 26 003 t.n.v. Gehrels Vereniging

BESTUUR

Tommy van Delst (voorzitter),
Gerrit van der Gaarden (penningmeester),
Berthilde Polman (secretaris), Casper de Haas,
Julia Heuwerkemeijer, Inge Kegel-Verbraak,
Alice Leenhouts

SECRETARIAAT

Van Gheselhof 18, 3701 DT Zeist
info@gehrelsmuziekeducatie.nl

BESTELLINGEN

leden@gehrelsmuziekeducatie.nl

LIDMAATSCHAP PER KALENDERJAAR

Wordt automatisch verlengd, zie
gehrelsmuziekeducatie.nl/over-ons

WEBSITE

gehrelsmuziekeducatie.nl

VORMGEVING EN COVERILLUSTRATIE

Winneke Hazewinkel Grafisch ontwerp

DRUK

Damen Drukkers bv
ISSN 0033-4731

REDACTIONEEL

Het is alweer een paar maanden geleden, maar wat was het een mooi feest op 18 april! Het tachtigjarig bestaan van Gehrels Muziekeducatie werd een bruisende en muzikale dag. Samen muziek maken verbindt en maakt vrolijk en blij. Dat bleek maar weer. In dit nummer een uitgebreide terugblik aan de hand van beeld en tekst.

Het thema van dit keer is muziek en emoties. Willem Gehrels schreef al in 1942 in Algemeen Vormend Muziekonderwijs: "Muziek is niet in de eerste plaats een kwestie van verstand, maar van het gevoelsleven." Muziek en emoties zijn onverbrekkelijk met elkaar verbonden. Iedereen kent het gevoel. Een lied dat je plotseling terugbrengt naar een bijzondere herinnering. Een melodie die troost biedt op een moeilijke dag. Muziek raakt ons, vaak nog voordat woorden dat kunnen. Je kunt zoveel in muziek kwijt: je blijdschap, je woede, je verdriet, je angst. Het helpt de dingen die je meemaakt te verdragen en soms zelfs te verwerken. Welke muziek iemand precies raakt heeft weer met allerlei andere factoren te maken. Cultuur, context, geheugen, eerdere ervaringen.

Muziek draagt ook bij aan de emotionele ontwikkeling van (jonge) kinderen. Door te zingen of te luisteren naar muziek, leren kinderen verschillende emoties herkennen. Met dit nummer willen we je uitnodigen om stil te staan bij wat muziek doet met kinderen – en met jezelf – en om ruimte te maken voor emotie in al haar vormen: hoorbaar, zichtbaar en voelbaar.

In de lessen en de liedbijlage vind je verschillende liedjes en lessuggesties rond het herkennen, uiten en omgaan met gevoelens. Liedjes zijn heel geschikt voor jonge kinderen om met emoties te oefenen. Je kunt de gevoelens verwoorden maar ook uit laten beelden of laten zien aan de hand van knuffels of poppen. Luisteren naar muziek of zelf muziek maken is een andere variant. Spelen met de klank van emoties: hoe klinkt boos, verdrietig, bang? Wat doet muziek in een film, in een game? Zijn de kinderen wat ouder dan kun je ze helpen hun eigen gevoelens om te zetten in muziek, zoals de Wicked bijdrage laat zien.

Wat al deze voorbeelden duidelijk maken, is dat muziek niet alleen iets is wat je maakt of leert, maar vooral iets wat je ervaart en deelt. In die gedeelde ervaring schuilt precies wat Willem Gehrels al zo sterk benadrukte: muziek spreekt het gevoelsleven aan. Of het nu gaat om samen zingen in de klas, het verkennen van emoties in klank of het luisteren naar muziek die iets losmaakt, steeds opnieuw blijkt hoe krachtig muziek kan zijn als taal zonder woorden.

Louise van den Broek, hoofdredacteur
hoofdredacteur@gehrelsmuziekeducatie.nl

INHOUDSOPGAVE

4 MUZIKALE EN INSPIRERENDE JUBILEUMVIERING

Zaterdag 18 april stond een speciale professionaliseringsdag in het teken van het 80-jarig jubileum van Gehrels Muziekeducatie. Het was een muzikale, feestelijke en inspirerende dag. Een terugblik in woord en beeld.

4

Muzikale en inspirerende jubileumviering

12 MARCELLE HENDRICKX: "INVESTEER IN KWALITEIT"

"Muziek is een voorwaarde voor ieder kind om zich zowel mentaal als fysiek goed te kunnen ontwikkelen." Aan het woord is Marcelle Hendrickx, de nieuwe directeur van stichting Méér Muziek in de Klas.

12

Marcelle Hendrickx:
"Investeer in kwaliteit"

19 LEERORKEST BRENGT LEVEN IN DE BROUWERIJ

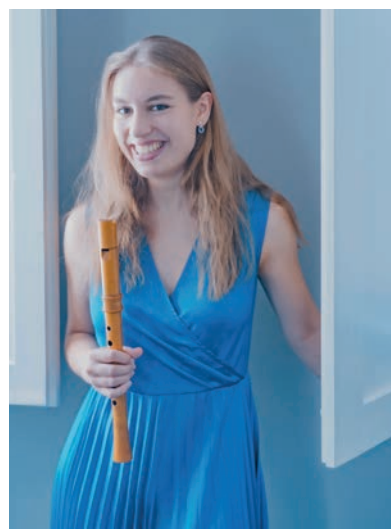
Een Leerorkest op school opzetten? Klinkt leuk, maar hoe doe je dat nou? Drie jaar geleden heeft Hester Schaap de handschoenen opgepakt en het resultaat smaakt naar meer. Dus handen uit de muzikale mouwen!

24 IN DE GREEP VAN DE BLOKFLUIT

In korte tijd heeft Lucie Horsch (1999) mondiaal naam gemaakt als blokfluitiste met een heel bataljon aan gewonnen prijzen. "De ongetemde stemming maakt het instrument uniek. Er kan veel meer mee dan de meeste mensen denken."

24

In de greep van de blokfluit

26 WIE LUISTERT ER MEE?

In de muziekles leren kinderen niet alleen muziek maken en ontvangen, maar ook bewust kiezen wat ze ermee doen. Want in een digitale wereld luistert er altijd iemand – of iets – mee.

30 CREËER BRUGGEN TUSSEN KLANK EN EMOTIE

Muziek en emotie vragen geen compleet nieuw programma, maar vooral een bewuste blik, weet Siebrig van Heel uit ervaring. "Zet je die stap dan ontdek je al snel hoeveel rijker de muziekles kan worden."

19

Leerorkest brengt leven in de brouwerij

EN VERDER

- 16 In Vogelvlucht
- 18 Recensie: Kleurrijke gedichten op toon
- 23 Column Jelle Ris: Liggen en luisteren
- 29 Recensie: Vrolijk aan de slag met percussiebuizen
- 50 Liedbijlage: Emotievol zingen
- 56 Puzzel

LESSEN

- 33 **Dreumesen en peuters** Als bij toverslag blij, boos, bang of verdrietig
- 37 **Onderbouw** Hoe voel jij je vandaag?
- 40 **Middenbouw** Kobus en de vier basisemoties
- 44 **Bovenbouw** Achterste-boven, onderste-voren en buitenste-binnen
- 48 **Wicked** Zet woede om in muzikale tirade

Muzikale en inspirerende jubileumviering

Zaterdag 18 april stond een speciale professionaliseringsdag in het teken van het 80-jarig jubileum van Gehrels Muziekeducatie. Het was een muzikale, feestelijke en inspirerende dag op een prachtige locatie, Podium Mozaïek in Amsterdam. Een terugblik in woord en beeld.

TEKST JAN DE GRAAF FOTO'S MICHEL WIJNBERGH

Scheidend voorzitter Michel Hogenes (r.) werd door zijn opvolger Tommy van Delst bedankt voor zijn jarenlange inzet voor Gehrels Muziekeducatie

“Ons 80-jarig jubileum markeert een rijke geschiedenis”, liet voorzitter Michel Hogenes in zijn openingswoord weten. Hij memoreerde dat vele tientallen mensen met hart voor muziekeducatie aan kinderen aan alles wat in gang is gezet hebben bijgedragen. “Dan denk ik in de eerste plaats aan de redactieleden van De Pyramide en aan de organisatoren van de professionaliseringsdagen. Plus al degenen die vóór het digitale tijdperk verantwoordelijk waren voor het verspreiden van de geluidsdragers en de vele bestuursleden die de vereniging heeft gekend.”

Persoonlijk heeft Michel binnen de vereniging een enorme staat van dienst, waaronder sinds 2002 het dragen van de voorzittershamer, maar daar zet hij dit

jaar een punt achter. “Ik grijp dit jubileum aan om het stokje over te dragen aan mijn medebestuurder Tommy van Delst.” Op deze woorden volgde een langdurig applaus van de circa 150 jubileumvierders onder het luidkeels zingen van ‘Michel bedankt, Michel bedankt’.

In een korte reactie roemde Tommy de grote zorgvuldigheid waarmee Michel al die jaren invulling gaf aan zijn voorzitterschap. “Tot in de kleine puntjes denk je altijd over alles na.” Vervolgens stelde hij Louise van den Broek en Jan de Graaf voor die sinds begin dit jaar in de rol van respectievelijk hoofd- en eindredacteur verantwoordelijk zijn voor De Pyramide. Toen was het tijd voor

de openingsact: een feestelijk optreden van Stichting Groev.

Boost aan muzieklessen

“Groev maakt muziekonderwijs toegankelijk voor leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs”, aldus Levi Westra, een van de docenten. “We staan met een team dagelijks voor de klas. Muziek zorgt voor echte verbinding met elkaar en de wereld om je heen. Dit is zo enorm krachtig!”

Het optreden tijdens de jubileumviering maakten zijn woorden meer dan waar. Enkele Groev-docenten zetten de zaal vanaf de eerste seconde in beweging en bouwden een feestje waar iedereen op aanhaakte. Beginnend met het zingen van

Groev-docenten bouwden een feestje waar iedereen op aanhaakte

Jeroen Schipper raadt iedere muziekdocent aan om met bodypercussie aan de slag te gaan

varianten op 'toedeloe' werd stap voor stap op ludieke wijze de interactie opgevoerd. Eerst vond een deelnemer een 'wc-borstel' onder haar stoel om hiermee op het podium op de drum de maat te slaan. Anderen vonden achter-eenvolgens trommelstokken, emmers en andere eenvoudige hulpmiddelen om het lied muzikaal te ondersteunen, met als climax een enorme rups die via de opgeheven handen van de deelnemers door de zaal kronkelde. Daarbij zong men luidkeels 'Toedeloe, yeh, 1, 2, 3 4, pam tarum, pam tarum, toedeloe, yeh', gevolgd door 'Aju paraplu', eindigend in toedeloe, yeh'. Sluitstuk was een tekst die een aantal mensen onder hun stoel

ontdekte om op het podium te rappen en waarbij de rest van de zaal optrad als koor.

Hoofd uit, lijf aan

Na dit bruisende begin gaf alleskunner Jeroen Schipper een workshop over hoe je met bodypercussie kinderen enthousiast voor muziek kan maken. "Bodypercussie gaat over hoe je muziek voelt in je lijf", liet hij enthousiast weten. "Mijn motto voor deze methodiek luidt 'Hoofd uit, lijf aan'. En dat gaan we vandaag doen!" Ook benadrukte hij dat taal een rol speelt bij het creëren van een oefening. "Houd de tekst altijd bij de hand. Picto's kun je als hulpmiddel gebruiken."

Na deze inleidende woorden bracht hij in een ommezien de zaal opnieuw in beweging. Eerst door zijn publiek alleen te laten klappen onder het luidkeels roepen van 'Hey' en vervolgens door te laten stampen met de voeten gevolgd door een harde klap en opnieuw en opnieuw en opnieuw. Het enthousiasme spatte er vanaf. Daarna volgde een klap-en stap-oefening op de melodie van het lied 'What shall we do with the drunken sailor'. Jeroen sloot af met een oefening aan de hand van het bekende liedje 'Visje, vosje, vogel'. "Zijn instructie leidde vrijwel direct tot een enthousiast meedoend publiek en zorgde daarnaast voor de nodige hilariteit.

Melissa Bremmer: "Wicked Muziekeducatie geeft leerlingen concrete handvatten om betekenis te geven aan de wereld om hen heen"

Jeroen raadt iedere muziekdocent aan om met bodypercussie aan de slag te gaan. "Een groep op deze manier uitdagen, werkt aanstekelijk. Het beoefenen biedt een mooie kans om allerlei aspecten van muziek fysiek te ervaren. Te meer daar het heel veelzijdig is en makkelijk te differentiëren. Het is bovendien superleuk om te doen." Wel adviseert hij te stoppen op het moment dat het te lastig wordt. "Anders kan dit uitmonden in frustratie."

Wereldvenster

Het derde onderdeel van het evenement, een lezing van Melissa Bremmer gaf de deelnemers even rust maar wel met de blik vooruit. Zij brak een lans voor het toepassen van Wicked Muziekeducatie. "Rode draad is dat je binnen een les ervaringen gebruikt die buiten de school

op muziekgebied worden opgedaan. Wicked Muziekeducatie is een kritische reactie op schoolkunst – iedereen knipt en plakt dezelfde paddenstoel – en wil de leerlingen aan het denken zetten. In feite haal je met de Wicked aanpak de maatschappij binnen de schoolmuren."

De aanpak is vakoverstijgend en sluit aan op de vakken kunst, cultuur en burgerschap. "Dit betekent dat er een directe relatie is met de kerndoelen. Hierin staat bijvoorbeeld dat je lesactiviteiten kunt verbinden aan actuele of maatschappelijke thema's, waardoor leerlingen leren om betekenis te geven aan de wereld om hen heen. De ontwerpprincipes van Wicked Muziekeducatie geven vak- en groepsleerkrachten concrete handvatten om dat voor elkaar te krijgen." In dit

verband benadrukte Melissa dat je muziekeducatie kunt gebruiken als venster op de wereld. Thema's kunnen variëren van uitstervende dieren tot nieuws wat kinderen raakt. "Je kunt bijvoorbeeld de opdracht geven hierover een rap of juist sfeervolle muziek met stiltes in de hoofdrol te maken. Onderzoek toont aan dat de aanpak werkt." In iedere Pyramide staat een voorbeeld van een dergelijke les. Zo kun je het zelf eens uitproberen.

Defense Force

De volgende workshop, gegeven door Pyramide-redacteur Maite Roest, sloot naadloos aan op de lezing van Melissa. Te vaak hoort zij leerkrachten zeggen dat er helemaal geen tijd voor muziek is. "Daar word ik heel boos van. Wij geven kinderen

Maite Roest: "Laat zien dat muziekeducatie óók alle andere ontwikkelingsgebieden stimuleert"

*Aan de hand van meeslepende
Afro-Surinaamse liederen liet
Orlando Ceder de deelnemers
ervaren hoe muziek, spel en
verhaal met elkaar verbonden zijn*

met onze lessen tools om bijvoorbeeld met emoties om te leren gaan. Er is behoefte aan samenhangend onderwijs waarin muziek een vanzelfsprekende en inhoudelijk sterke rol speelt.”

Om dit te bewerkstelligen brak Maite een lans voor het oprichten van de *Muziekeducatie Defense Force* met als motto ‘Alle kerndoelen muziek’. “We moeten met z’n allen keihard aan de bak om het verschil te maken. Laat zien dat muziekeducatie behalve vanuit haar intrinsieke waarde óók alle andere ontwikkelingsgebieden van kinderen stimuleert. Ik hoop dat we zingen en muziek maken weer normaal gaan vinden. Iets dat van levensbelang is voor

de ontwikkeling van kinderen. Dat er dagelijks gezongen wordt in de klas en leerlingen de kans krijgen om muziek te maken en zelf muziekstukken te schrijven over onderwerpen die hen raken.”

Na haar hartenkreet voegde Maite de daad bij het woord door met alle 150 aanwezigen actief muziek te maken. Eerst bracht zij het publiek in beweging met haar favoriete openingslied: 1-2-3-4-5-6. Vervolgens zetten zij een aantal deelnemers in een rij op het podium onder het zingen van ‘Doe Doeba Doebadie’. Daarbij bedachten enkele mensen op het podium een eigen houding die aansloot op de liedtekst. “Dit lied is een leuk instapmodel om een

leerling zelf te laten bepalen wat hij gaat doen.”

Afro-Surinaamse inspiratie

Orlando Ceder liet de deelnemers kennis maken met liederen en spelletjes uit de voorstelling *KANGA*. Aan de hand van meeslepende Afro-Surinaamse liederen konden zij ervaren hoe muziek, spel en verhaal met elkaar verbonden zijn. In de interactieve workshop maakte Orlando duidelijk hoe deze liedjes vroeger op de plantages in Suriname werden gebruikt om samen te werken, ritme te voelen en verhalen door te geven. Het eerste lied ging over Gabriel, een man die heel hoog sprong om zo een vrucht – de kanga (mango)

– uit een boom te plukken. Bij één van de andere voorbeelden werd een aantal deelnemers op het podium in twee rijen opgesteld om elkaar ‘naar de overkant’ te helpen. Orlando: “Deze ritmische spellen zorgden ervoor dat de mensen even hun leed konden vergeten. Ze zijn gezellig en nog steeds leuk om te doen, ideaal voor op TikTok of met je gezin op het strand. De muziek staat al op Spotify en YouTube, met het visualiseren van de spelletjes zijn we nog bezig.”

Kleurrijke ritmes

Drumdrumdrum bracht een onderdeel van hun nieuwe ritmische interactieve voorstelling voor groep 3 tot 8, getiteld KOLÓ. In Papiamento betekent de titel

kleur. Drumdrumdrum, zie drumdrumdrum.nl, doet losse workshops in de klas of met meerdere klassen tegelijk. In een gymlokaal, maar ook wel buiten een schoolgebouw. Dit gebeurt door het hele land met als onderliggend doel kinderen te inspireren om samen muziek te maken. In overleg is de voorstelling geschikt te maken voor middelbare scholen.

In de workshop namen de leden hun publiek mee in de wereld van boomwhackers, percussie, drums, samenzang en bodypercussie, en waren getuige van een mengvorm tussen workshop en voorstelling. Het werd een spetterend optreden, met onder meer een swingende klapoefe-

ning. Verrassend element was het uitdelen van tientallen boomwhackers in verschillende kleuren – rood, paars, oranje, groen en geel – een eigen ritme. Een klinkende en energieke afsluiting van de workshop.

Panelgesprek

Voor de deelnemers volgde even rust in de vorm van het volgen van een panelgesprek tussen de nieuwe voorzitter van Gehrels Muziekeducatie Tommy van Delst, Inge Verbraak (voorzitter stichting Muziek met het Jonge Kind) en Richarda Kegel (PABO-student) onder leiding van scheidend voorzitter Michel Hogenes. Enkele quotes, ook vanuit de zaal:

Drumdrumdrum nam het publiek mee in de wereld van boomwhackers, percussie, drums, samenzang en bodypercussie

"Gehrels Muziekeducatie betekent voor mij een plek om ervaringen uit te wisselen, belangrijk want vaak sta je er alleen voor. Kortom, een community die mij inspiratie geeft." (Tommy)

"Het is heel waardevol indien de vereniging nog meer de verbinding tussen de verschillende disciplines gaat zoeken." (Inge)

"Wat ik vandaag heb gehoord en gezien is heel inspirerend. Zo maak je samen muziek maken heel toegankelijk." (Richarda)

"Wat Gehrels Muziekeducatie nog meer kan doen? Nog meer aandacht geven aan het zo jong mogelijk beginnen met muziek." (Inge)

"Tijdens de coronacrisis viel alles stil. Ik ont-

ving toen een link van Music Learning Theory gebaseerd op uitgebreid onderzoek en praktijktesten door Edwin E. Gordon en anderen. Centraal hierin staat het opvoeden vanuit het idee dat alles muziek is. Bij mij kwam een oerkracht naar boven." (reactie zaal)

"Als vereniging kunnen we meer ons best doen om gezien te worden" (Tommy)

"Gerichte aandacht schenken aan inclusief onderwijs, want als woorden tekortschieten speelt de muziek gewoon door." (zaalreactie). Michel: "Geweldig idee."

"Het muziekdocentschap moeten we zien als een ambacht om kinderen te stimuleren

een instrument te leren bespelen en hen te motiveren om door te zetten." (Tommy)

"Ik ga met Maite mee de barricaden op. Er is ruimte en er zijn potjes om kinderen muzikale vaardigheden bij te brengen." (Inge)

"Het lijkt me tof om ons als docent heel open op te blijven stellen, maar ook door te blijven experimenteren." (Richarda)

Sing Along

De feestelijke dag werd afgesloten met een muzikale Sing Along onder leiding van Leo Aussems. Na enig oefenen zong men uit volle borst mee met het nummer *Sing a Song*.

Tot slot volgde een feestelijke borrel.

De jubileumdag is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van het Cultuurfonds.

**het
Cultuurfonds**

Marcelle Hendrickx: *“Investeer in kwaliteit”*

“Muziek is een voorwaarde voor ieder kind om zich zowel mentaal als fysiek goed te kunnen ontwikkelen.” Aan het woord is Marcelle Hendrickx, sinds 1 februari van dit jaar de nieuwe directeur van stichting Méér Muziek in de Klas. In De Pyramide vertelt zij over haar ambities.

Na ruim tien jaar wethouderschap in de gemeente Tilburg is Marcelle Hendrickx begin dit jaar enthousiast begonnen als directeur van Méér Muziek in de Klas. De huidige tekorten op het gebied van kunst- en cultuuronderwijs hebben haar mede gemotiveerd om te solliciteren naar de functie. “Muziek is een voorwaarde voor ieder kind om zich zowel mentaal als fysiek goed te kunnen ontwikkelen. Muziek doet wat met kinderen, kijk maar eens naar al die onderzoeken die aantonen dat muziek de breinontwikkeling stimuleert. Daar komt bij dat een omgeving waar muziek een rol mag spelen een prettige sfeer creëert. Dat

‘Muziek in je hoofd veroorzaakt optimisme en hoop’

merk ik ook weer in mijn nieuwe baan. Met ons team van Méér Muziek in de Klas, dat inmiddels bestaat uit zo’n 30-35 medewerkers, zingen we iedere twee weken onder leiding van een zangpedagoog, hartstikke leuk om te doen.”

Tandje bijzetten

De overstap naar Méér Muziek in de Klas maakte Hendrickx onder meer vanuit het besef dat zij een *lucky girl* is wat cultuur betreft. “Vanaf jonge leeftijd speelde ik blokfluit en later ook altfluit en piano.” Mooie herinneringen bewaart zij aan de zondagen. “Mijn vader zocht dan altijd een paar platen uit, variërend van Ekseption en Ragmaninoff tot Edith Piaf, waar we als gezin naar luisterden. Sindsdien is muziek een basisingrediënt in mijn leven gebleven. Ook binnen mijn eigen gezin neemt muziek een belangrijke plaats in. Voor veel kinderen geldt dit helaas niet omdat bij hen armoede het wel en wee van het gezin bepaalt. Dit gegeven verdient veel meer aandacht. We weten bijvoorbeeld

dat muziek in je hoofd optimisme en hoop veroorzaakt, ontzettend belangrijk voor kinderen in een achterstandsituatie. Dat is de reden waarom alle kinderen in aanraking zouden moeten komen met kunst en cultuur. We moeten met z’n allen een tandje bijzetten wanneer dit niet vanzelfsprekend is.”

Maak lessen aantrekkelijk

Hendrickx is dan ook maar wat blij dat, ondanks de vele hobbels, veel scholen en docenten in staat zijn om een omgeving te creëren waarin creativiteit in de vorm van kunst en cultuur een belangrijke rol speelt. Daar staat tegenover dat andere scholen dit niet voor elkaar krijgen, gewoonweg omdat ze er de middelen of ruimte in hun hoofd niet voor hebben.

“Dat is treurig want we weten dat als je dit voor elkaar hebt, gaan andere processen ook veel beter. Hetzelfde geldt voor bewegingsonderwijs. En hoe leuk is zingen of het aan de slag gaan met muziekinstrumenten wel niet?”

In dit verband breekt de directeur een lans voor kwaliteit. “Als leerkrachten niet goed geschoold zijn of geen begeleiding krijgen, dan zijn het veelal geen aantrekkelijke lessen. Juist dan kunnen vakdocenten een inspiratiebron zijn. Maar dan moeten we er wel voldoende hebben.”

Om daar verandering in aan te brengen heeft Méér Muziek in de Klas dit voorjaar de campagne ‘Word kunstvakdocent’ gelanceerd. Doel is om de verschillende opleidingen bekender te maken en het beroep van kunstvakdocent op een actuele en positieve manier neer te zetten. “Voor mij gaat het overigens verder. Naast de vakdocent moet er oog zijn voor de leerkrachten, de teams, de school en de omgeving waarin zij opereren. Naast lesmethodieken gaat het er ook om hoe je deze aspecten in je programma organiseert en hoe je bijvoorbeeld vakken met elkaar verbindt. De vakdocenten zijn tevens de verbinders met de kunstwereld buiten de school. Juist die samenhang tussen een binnen- en buitenschools programma is voor kinderen heel belangrijk.”

Continue aanbod

Méér Muziek in de Klas heeft in haar tienjarig bestaan steeds meer gekozen voor een overkoepelende aanpak. Terecht vindt de directeur. “Ik ben echt pleitbezorger voor een breed aanbod van cul-

tuur, ook omdat kinderen binnen het eigen gezin vaak al met een bepaald aanbod in aanraking zijn gekomen.. Het helpt enorm als je dat aspect oppakt en verbreedt waardoor zij binnen en buiten school in aanraking komen met andere vormen van cultuur.” De stichting heeft onder meer een programma ontwikkeld waar culturele partners, gemeenten en het onderwijs gezamenlijk hun schouders onder kunnen zetten, met inbegrip van de financiering. “Wijzelf spelen vooral een stimulerende rol. Daarbij besteden we veel aandacht aan borging zodat we ons ook weer kunnen terugtrekken.” Hendrickx geeft aan dat de stichting

‘Het MBO is enorm belangrijk voor het stimuleren van kunst en cultuur’

beslist niet wil opereren als subsidieloket. “Wij zijn een aanjager, een sponsor, een vernieuwer en een promotor.”

Opleidingen

Een andere koerswijziging betreft de toenemende focus op de opleidingen. “Traditioneel richten die zich vooral op het HBO, terwijl juist het MBO voor het stimuleren van kunst en cultuur in de klas een ongelooflijk belangrijke rol speelt. Hoe mooi zou het zijn als we veel meer studenten uit het MBO kunst en cultuur kunnen meegeven?” Om daar werk van te maken organiseert Méér Muziek in de Klas onder meer Art Camps voor MBO- en PABO-studenten om hen te laten voelen hoe het is om hiermee bezig te zijn. “Neem zingen. Dat doen zij bij wijze van spreken alleen nog maar onder de douche. Met als gevolg dat docenten steeds meer schroom ervaren om dit voor de klas te doen. Hetzelfde geldt voor

dansen. Als studenten dat tijdens hun opleiding meer gaan doen, is het voor hen veel gemakkelijker om hier vorm aan te geven. Onze Art Camps halen mensen op een prettige manier uit hun comfort-zone." Aanvullend pleit zij voor meer aandacht voor de verschillende culturen in ons land. "Zo zijn zowel docenten als studenten aan conservatoria beslist nog niet superdivers. Om dat te veranderen moeten we onze witte bril afzetten."

Bikkelen

Als pleitbezorger namens alle gemeenten heeft Hendrickx tijdens haar wethouder-

ting is echter nog volstrekt onduidelijk. In feite weten we alleen dat het budget hiervoor rechtstreeks naar scholen gaat."

Funest noemt zij de vele bezuinigingen die de afgelopen vijftien jaar zijn doorgevoerd. "Hierdoor zijn gaten in het ecosysteem geslagen. Je hoeft geen pyramides te bouwen, maar de basis moet op orde zijn en dat is niet meer het geval. De straten en stoepen waarop je kunt lopen in het land van cultuur moeten gewoon weer uitnodigend zijn." Om daaraan bij te dragen zet Méér Muziek in de Klas de komende jaren onder meer in op het versterken van haar rol als verbindingspartner tussen al die werelden die een rol spelen bij kunst- en cultuuronderwijs. "Dat wordt bikkelen."

Strategische agenda

Als het aan Hendrickx ligt zet de stichting de komende jaren ook in op het versterken van de samenwerking met Gehrels Muziekeducatie. "De vereniging bezit veel expertise om te benutten bij het verwezenlijken van onze doelen. Zo pleit Gehrels Muziekeducatie al sinds jaar en dag voor het zo vroeg mogelijk starten met muziekeducatie, onder meer door ouders van jonge kinderen aan te sporen om mee te doen met Muziek op Schoot. Hendrickx ziet het liefst dat de lat nog hoger wordt gelegd. "Je kunt hier niet vroeg genoeg mee beginnen. Het liefst bij –13 maanden zeg ik vaak gekscherend, dus al vóór de zwangerschap en doorlopend tot de kleuterleeftijd."

Mede om die reden staat het ontwikkelen van een strategische agenda over de verbinding van kunst en cultuur met het onderwijs, het Rijk, de provincies, de gemeenten en alle instellingen op dit gebied hoog op haar prioriteitenlijst. "Niet alleen inhoudelijk en financieel, maar ook hoe onze aanpak kan aansluiten op de agenda's van onze partners. In het verlengde hiervan wil ik de onderlinge banden versterken. Overigens zonder het uniek creatieve en beetje gekke van onze organisatie te verliezen. Onze identiteit, waarbij we regelmatig opereren als creatieve en prettige luis in de pels, is een belangrijke succesfactor. We moeten ons niet laten verleiden om één van de instituten te worden."

Aan haar persoonlijke inzet als directeur van Méér Muziek in de Klas zal het niet liggen. "In alles wat ik doe zet ik me in voor het versterken van de kracht van kinderen."

Koningin Máxima

Al vanaf de oprichting is Koningin Máxima erevoorzitter van de stichting. "Haar rol is ontzettend belangrijk", aldus Hendrickx. "In de eerste plaats omdat het een enorm fijn gevoel is dat wij ons tot op het hoogste niveau vertegenwoordigd voelen. Daar komt bij dat zij een waanzinnige ambassadeur is die altijd extra aandacht creëert voor dit onderwerp. Bijzonder vind ik dat zij inhoudelijk enorm betrokken is. Voor haar is het begonnen met verbijstering over het feit dat muzikles op school in ons land niet bestaat als vast onderdeel van het programma, heel anders dan in haar geboorteland en overigens veel andere landen om ons heen. Wij hebben dat echt niet goed gedaan."

'Alle bezuinigingen hebben gaten in het ecosysteem geslagen'

schap op landelijk niveau aan de cultuurpropositie gewerkt. "Dit document geeft eigenlijk voor het eerst aan dat we het gesprek moeten starten over een wettelijke verankering van de plicht van gemeenten om cultuureducatie te organiseren, dus net als de bibliotheekwet. Vaak is muziekeducatie dan de gemakkelijkste discipline om mee te beginnen, maar ook theater of beeldende vorming zou voor veel kinderen een goed begin zijn. Met de kerndoelen – vanaf 2029 ingevoerd en vanaf 2031 verplicht – worden in ieder geval muziek en beeldende vorming weer verplicht, maar het is een gemiste kans dat het niet breder is getrokken." In dit verband wijst zij erop dat haar ervaring met de politiek-bestuurlijke wereld van pas kan komen bij de implementatie van de kerndoelen. "Voor iedereen die actief is op het gebied van kunst- en cultuuronderwijs gaat dit veel betekenen. De organisatie en bekos-

Oproep aan lezers

Marcelle Hendrickx is benieuwd naar de ervaring van lezers van De Pyramide met Méér Muziek in de Klas. Vandaar haar vraag: 'hoe luidt jouw advies aan mij en mijn team?'. Verder verneemt ze graag wat volgens jou de werkende ingrediënten zijn om muziekeducatie echt werkend te laten zijn. Reacties op haar oproep kun je mailen naar info@meermuziekindeklas.nl.

In vogelvlucht

Klankexpositie voor jonge durvers

Op zaterdag 24 oktober vindt in Pelt (België) **unPLUG&PLAY** plaats. Het festival is één grote klankexpositie voor jonge durvers met nieuwsgierige oren.

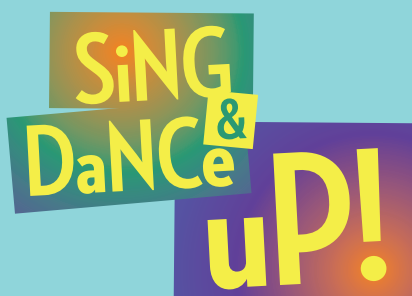
unPLUG&PLAY is bedoeld voor kinderen én volwassenen die de grenzen van muziek durven aftasten. Het festival daagt uit om geluid te ervaren op een ongewone manier. Het wordt een dag vol live

interventies, interactieve geluidsinstallaties en ingenieuze klankcreaties.

Deelnemers kunnen het geluidsparcours de hele dag doorlopend bezoeken met de festivalpas. De pas kost € 5,00 (exclusief administratiekosten) voor bezoekers ouder dan 12 jaar. Voor kinderen tot en met 12 jaar is de festivalpas gratis. Naast het geluidsparcours zijn er ook drie

extra voorstellingen. Deze zijn eveneens gratis voor kinderen tot en met 12 jaar. Bezoekers ouder dan 12 jaar betalen € 2,00 (exclusief administratiekosten) per voorstelling.

Ga voor meer informatie naar **unplugandplay.eu**

Lesmateriaal Sing & Dance UP! 2026

Het lesmateriaal van Sing & Dance UP! 2026 staat online! De leuke en leerzame lespakketten met choreografie, dansvideo's, bladmuziek en audiobestanden zijn vrij te gebruiken. Scan de QR-code.

Toonladders onthouden

Saxofonist Peter Severijns heeft een kwartet spel ontwikkeld om toonladders beter te onthouden. De kaartjes zijn handige ruggensteuntjes om je kennis te verbeteren.

Severijns heeft veel last van dyslexie. Daarom was hij altijd erg moe na een studiesessie. Te meer daar hij ook een leesprobleem heeft bij het notenlezen. Het kwartet spel vormt een oplossing voor beide problemen en bestaat uit 28 kaarten van zeven toonladders in elk vier varianten. De kaartjes zijn gedrukt op kwalitatief goed speelkaartenkarton.

Er zijn twee versies: **C D E F G A B** en **Do Re Mi Fa Sol La Si**. Een spel kost € 15,50 plus € 4,25 verzendkosten. Meer weten? Ga naar **quartet.jouwweb.nl**

Speel en zing mee met een echt orkest

Gratis inspirerend lespakket

Muziekschool Amsterdam (MSA) en de Alliantie Muziekeducatie Amsterdam (AMA) lanceren gratis lesmateriaal voor alle basisscholen. Het materiaal is ontwikkeld vanuit een gezamenlijke ambitie: muziek toegankelijk maken voor ieder kind.

Voor scholen is het niet altijd eenvoudig om de rijkdom van het muzikale aanbod

een plek te geven in de dagelijkse onderwijspraktijk. Juist daar komen de krachten van MSA en AMA samen. Het resultaat van de samenwerking is een gratis lespakket met vier lesreeksen speciaal ontwikkeld voor groep 1 t/m 8 van het basisonderwijs. Het lesmateriaal is volledig gratis beschikbaar voor alle basisscholen en varieert van orkest en opera tot jazz, hedendaagse muziek en meerstemmigheid. AMA en

MSA hopen zo nog meer kinderen in contact te brengen met de kracht, verbeelding en meerstemmigheid van muziek.

Het lespakket staat op de website van AMA, zie de QR-code.

Liedjes Vrijekleuterklas gerubriceerd

Op de website van de Vrijeschoolse kleuterklas staan honderden filmpjes met liedjes. Deze zijn sinds kort op overzichtelijke wijze gerubriceerd.

In de Vrijeschoolse kleuterklas vormen muziek en natuur een belangrijk basiselement van het onderwijs. Inmiddels staan op de website vrijekleuterklas.nl meer dan 600 filmpjes van diverse

muzikale bewegingsspeel. Door deze hoeveelheid ontstond de behoefte ze te ordenen en te voorzien van achtergrondinformatie en bladmuziek. Dit is gelukt: via een zoekfilter kun je precies vinden wat je nodig hebt en heb je de bladmuziek, beeld en tekst bij elkaar.

Op de indexpagina staan alle liedjes alfabetisch gerangschikt. Zie de QR-code.

Presentaties Muzieksymposium 2026

In juni vond de zesde editie plaats van het jaarlijkse online muzieksymposium. De handouts staan online.

Het online muzieksymposium is een initiatief van Kunst & Cultuur, Netwerk Muziekdocenten Pabo, Muziekakkoord Drenthe, NHL Stenden en Méér Muziek in de Klas. Tijdens de workshops zijn tal van inspirerende ideeën voor de dagelijkse lespraktijk gegeven. Via de website van Kunst & Cultuur, zie de QR-code, kun je de presentaties downloaden.

Kleurrijke gedichten op toon

Duizendpoot Jeroen Schipper heeft zich na een serie liedbundels, muziekmethodes en muzikale optredens gewaagd aan een nieuw avontuur: hij maakte het gedichten-prentenboek *Kleurvlucht*. De teksten zijn op toon gezet.

AUTEUR **SASKIA BEVERLOO**

In dit gedichten-prentenboek leidt een witte vogel ons langs alle kleuren en voor elke kleur is er een gedicht, te beginnen bij (d)roomwit. Het is een zalige, zoete droom waarin een hele klas al spartelend in een roomplas slagroom maakt.

Vervolgens vliegt de vogel naar zonnig geel, als je goed kijkt zie je dat twee van haar veren geel gekleurd zijn. Dan door naar blauw, met daar een gedichtje met veel ou/jau-klanken, eindigend met een grapje: *Ik houd nu eenmaal van blauw | Behalve van een blauwe plek*. Inmiddels heeft de vogel dan ook wat blauwe veren en vliegt door naar groen. Daar staat een grappig gedichtje over twee groene krokodillen die in een weiland 'ik zie, ik zie

'Instrumentale versie van de liedjes nodigt uit tot dansexpressie'

wat jij niet ziet' spelen. 'En het is groen' en dat op een pagina met alleen maar groentinten. Welk sprietje gras heeft de krokodil in gedachten? *Die spriet? Nee, die niet. Die spriet? Ook niet.* Ook hier heerlijk woordenspel, nu met de ie: *het was een mini-sprietje*.

Uiteraard komt de vogel nog langs meer kleuren, eindigend bij het zwart van de nacht. De vogel heeft ondertussen allemaal gekleurde veren.

De illustraties

De gedichten zijn voorzien van illustraties van Vera de Backker die heel duidelijk de kleur van het bijbehorende gedicht laten zien. Geel is helemaal opgebouwd uit geeltinten, en hetzelfde geldt voor alle andere kleuren. Het zijn prachtige sfeervolle platen. Neem bijvoorbeeld grijs, niet bepaald een vrolijke kleur, maar de boom, het spinnenweb en het oude vrouwtje geven een sprookjesachtige sfeer. De enige kleur op de pagina is de vogel die inmiddels al veelkleurige vleugels heeft.

De liedjes

Aanvankelijk vond ik op Spotify alleen de instrumentale versie van de liedjes. Ik heb het album beluisterd en ondertussen de gedichten meegelezen. Prachtige arrangementen, elk een heel eigen sfeer, passend bij de kleur en het gedicht. *Tomatenkop* (rood) klonk als een Griekse dans, *De laarzen van de koning* (paars) heeft een verhalend karakter. *Web* (grijs) is dromerig en sprookjesachtig, net als de illustratie. *Nachtdienst* (zwart) klinkt naar Pärt. Enkele stukjes lenen zich perfect voor dansexpressie.

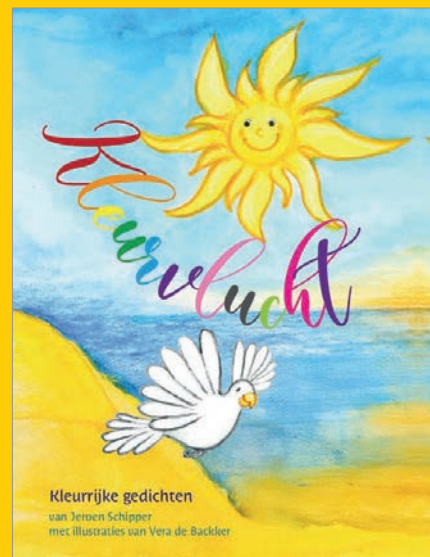
Na wat extra zoekwerk vond ik toch ook de gezongen versie. Mooie luisterliedjes, maar te moeilijk voor jonge kinderen om zelf te zingen. Inmiddels was ik helemaal tevreden met alleen de instrumentale versies als achtergrondmuziek bij het (voor)lezen van de gedichten.

Beoordeling

Dit schitterende gedichten-prentenboek is heel geschikt om te bekijken met kinderen van ± 4 tot 8 jaar om samen te lezen en de mooie taal te 'proeven'. Het is ook

een mooi uitgangspunt om de kinderen zelf gedichten te laten maken over kleuren of over andere zaken. De instrumentale versie van de liedjes nodigen (mij) uit tot dansexpressie.

Saskia Beverloo (harlekijntje.nl / vooralleseenliedje.nl) is oprichter en docent van Muziekcentrum Harlekijntje. Daar geeft zij onder andere Muziek-op-Schoot (0-4 jaar) en Spelen-met-Muziek (4-7 jaar). Zij geeft ook workshops Muziek & Beweging op kinderdagverblijven. Samen met Tineke Vlaming schreef ze het prentenliedjesboek 'Voor alles een liedje'.

Boekinfo

Titel: *Kleurvlucht*
Auteur: Jeroen Schipper
Illustraties: Vera de Backker
Uitgever: Levendig Uitgever
Prijs: € 14,95

Leerorkest brengt leven in de brouwerij

Een Leerorkest op school opzetten? Klinkt leuk, maar wat komt daar zoal bij kijken? Drie jaar geleden heeft Hester Schaap de handschoenen opgepakt en het resultaat smaakt naar meer. Dus handen uit de muzikale mouwen!

INTERVIEW **HESTER SCHAAP** FOTO'S **PAUL GEERTSMA**

Wil je kinderen echt gelijke kansen geven? Dan moet je instrumentale muziekles aanbieden op school. Het liefst kosteloos zodat iedereen eraan kan deelnemen. Dat was precies mijn doel met het van de grond krijgen van een heus Leerorkest in het schooljaar 2024-2025. De kinderen wilden wel: we hadden in eerste instantie plek voor 42 leerlingen, maar dit werd al gelijk uitgebreid naar 56. Afgelopen jaar deden er zelfs 64 kinderen mee en voor

aankomend schooljaar is er plek voor maar liefst 70 leerlingen. Dit klinkt wellicht als appeltje-eitje, maar niets is minder waar: bij het opzetten van een leerorkest op school komt nogal wat kijken.

Opzetfase

Een leerorkest beginnen kun je niet alleen, je zult als school samenwerkingen moeten aangaan. Maak voor jezelf een kort overzicht van de mogelijkheden en

de wensen die jullie als school hebben om het initiatief te laten slagen. In mijn plan heb ik toegelicht wat voor meerwaarde een dergelijk orkest heeft en een begroting bijgevoegd. Dit plan was in mijn geval snel gemaakt. Ik had al duidelijk voor ogen hoe het leerorkest er bij ons op school uit zou kunnen zien. Daarnaast heb ik een aantal digitale gespreksmomenten gehad met Joris van der Grinten van Stichting Leerorkest – zie kader – om de opzet te

‘Het meegeven van instrumenten naar huis was eerst een beetje eng’

bespreken en verder te ontwikkelen. Onze school is aangesloten bij een culturele aanbieder waar ik mijn plannen eveneens aan kon voorleggen, onder meer aan een enthousiasteling die mij wilde helpen om docenten te vinden. Zelf heb ik een aardig netwerk binnen de muzieksector in de regio waar ik gebruik van heb gemaakt bij het zoeken naar partners om het Leerorkest te kunnen laten slagen. In overleg met mijn directie heb ik een samenwerkingsovereenkomst opgesteld die voorafgaand aan de werkzaamheden zijn ondertekend zodat de school en de muziekdocent in bescherming worden genomen in geval van conflict.

Financiering

De begroting was redelijk eenvoudig in kaart te brengen. De grootste kosten zijn uiteraard de docenten en vakspecialist muziek. Ook hebben wij gebruik gemaakt van het aanbod van het instrumenten-depot in Amsterdam. Je kunt daar, na een akkoord op je plannen, voor een klein bedrag per jaar instrumenten huren om in het Leerorkest te gebruiken. Daarnaast zijn er nog kleine kostenposten om rekening mee te houden. In ons geval het kopen van rieten voor de houtblazers, het huren van de gymzaal voor de slagwerklessen en de orkestrepetities en tot slot de concertlocatie. Houd rekening met

een bedrag van tussen de € 15.000 en € 20.000. Het vrijmaken van dit bedrag was in mijn geval geen probleem, omdat mijn school in een focuswijk staat; daardoor zijn er veel subsidie-mogelijkheden voor het verzorgen van een naschools aanbod, waar wij bovendien toe zijn verplicht. De invulling daarvan mogen we zelf bepalen.

Mocht het voor jouw school wel een probleem zijn om het geld bij elkaar te krijgen of vrij te maken? Neem dan contact op met Stichting Leerorkest. Verder zijn er tal van fondsen om het benodigde bedrag bij elkaar te krijgen. Stichting Leerorkest kan hier ook in ondersteunen.

Vormgeven

Je plan is goed gekeurd en het geld is binnen. Gefeliciteerd! Maar nu begint pas het echte werk. De organisatie heb ik zo veel mogelijk binnen mijn taakuren gedaan als vakspecialist muziek. Daarnaast heb ik er op vrijwillige basis tijd in gestoken zodat mijn school geen coördinatiekosten had. Toen het Leerorkest eenmaal een jaar op gang was en iedereen binnen de school zag wat voor succes het is, was het mogelijk om in het volgende schooljaar verschillende coördinerende taken uit te besteden.

Het bij elkaar zoeken van alle docenten vond ik de grootste uitdaging. Zo was het vinden van een klarinet- en trombone-docent pas een week voor aanvang van de start rond. Vervolgens kwamen al snel flinke verschillen tussen docenten naar voren, ook omdat ik zelf nog niet zo goed wist hoe het precies zou lopen. Wat hielp was het volgen van de workshop pedagogisch tact. Veel instrumentalisten hebben namelijk geen of weinig didactische vaardigheden opgedaan in hun studie, terwijl dat van groot belang is voor het lesgeven. Dit geldt zeker voor de populariteit van onze school en wanneer het niet om individuele leerlingen gaat maar een klein groepje.

Enthousiasmeren

Nu is het tijd om de leerlingen enthousiast te maken! Zorg dat zij weten wat ze kunnen kiezen, laat ze de instrumenten voor zover mogelijk alvast een keer proberen. Als je de optie hebt, laat de

desbetreffende docent dan al een keer langs komen om kennis te maken. Kinderen kiezen vaak niet eens zo zeer het instrument, maar meer de docent. Een fijne docent doet wonderen!

Het is aan te raden om ouders op de hoogte te stellen van wat het inhoudt wanneer hun kind zich aanmeldt voor het Leerorkest. Voor mij reden om een oudermiddag te organiseren om extra informatie te geven en vragen te beantwoorden.

Logistieke kant

Zelf heb ik de logistieke taken op mij genomen en een muziekdocent heeft het artistieke plan gemaakt. Helaas viel deze docent gaandeweg het eerste jaar uit. Daarop heb ik beide taken op mij genomen, iets wat niet aan te raden is. Ik was tevens de contactpersoon binnen de school, omdat ik ook groepsleerkrachten ben en daardoor alle kinderen en veel ouders en alle collega's ken. Dit heeft

beslist meerwaarde. Het van de grond krijgen van een Leerorkest vraagt namelijk om flexibiliteit van iedereen; een vast aanspeekpunt met een groot netwerk is daarvoor erg handig.

‘Het van de grond krijgen van een Leerorkest vraagt om flexibiliteit’

Ons leerorkest is opgenomen in het naschoolse aanbod. Meedoen hieraan is facultatief, naast de AMV-lessen die iedereen elke week standaard van mij krijgt; overigens kan een school er ook

voor kiezen om het Leerorkest in plaats van de AMV-lessen aan te bieden. Dit vraagt wel om meer flexibiliteit van alle groepsleerkrachten.

De lessen vinden plaats in de verschillende klassenlokalen en voor de orkestrepetities maken wij gebruik van de gymzaal. De kinderen nemen, nadat hun ouders de bruikleenovereenkomst hebben getekend, het instrument mee naar huis, met uitzondering van de grote instrumenten en het slagwerk. In het begin wel een beetje eng, vooral wanneer je soms tijdens de les ziet hoe gemakkelijk sommige leerlingen met de instrumenten omgaan. Toch hebben we de afgelopen twee jaar slechts één instrument wegens een defect – veroorzaakt door een leerling – moeten ruilen.

Instrumentkeuze

Het Leerorkest is bij ons uitgesmeerd over het gehele schooljaar. De eerste periode

om ze alvast kennis te laten maken met het Leerorkest waar zij na de zomervakantie ook aan mogen deelnemen. Bij zo'n concert zijn er alleen maar winnaars en iedereen is trots. Wat een enorm genot!

Doe het!

De opstart kostte weliswaar veel tijd, inzet en geduld, maar nu het eenmaal loopt hebben we er relatief weinig werk aan. En ons orkest groeit! Kinderen genieten van het samen muziek maken, zelfs facultatief. Ingegeven door het succes starten we in het nieuwe schooljaar met maar liefst twee orkesten: een A-orkest (groep 7/8) en een B-orkest (groep 5-6), met beide plek voor 35 leerlingen.

– van de zomer- tot de herfstvakantie – staat volledig in het teken van kennis maken met de instrumenten en docenten. Deze tijd wordt ook benut om te komen tot een passende instrumentkeuze voor elke leerling die deel wil nemen. In de aanloop naar de start zet ik elke week tijdens de muziekles een ander instrument centraal. Ik vertel hier wat over en laat een stukje horen – een of twee noten is al voldoende. Vervolgens leg ik uit hoe je op het instrument speelt en geef kinderen de kans om het ook te proberen.

Daarnaast wordt er in deze eerste periode een instrumentencarroussel georganiseerd waar de leerlingen in een uurtje kort kennis maken met alle docenten en hun instrument. Aan de hand hiervan vullen de kinderen een top drie in met als doel dat alle kinderen sowieso een van deze instrumenten krijgen. Na de herfstvakantie krijgen de kinderen te horen welk instrument zij het aankomende jaar mogen leren bespelen. Bij de eerste les worden de instrumenten, met bruikleenovereenkomst, uitgedeeld.

Orkestrepetities

Elke maandag wordt er van 14.15 tot 15.00 uur muziekles gegeven in groepjes van maximaal zeven leerlingen, afgewisseld met orkestrepetities onder leiding van onze dirigent. De frequentie van orkest-

repetities wordt hoger naarmate het schooljaar vordert. Leerlingen leren eerst hun instrument kennen en beheersen. Daarna volgt het frequenter samenspelen, want het is belangrijk dat de kinderen hier snel ervaring in opdoen. De leerlingen houden in principe het hele jaar het gekozen instrument. Dat vraagt vaak ook doorzettingsvermogen en aanmoediging.

‘Het maakt niet uit of je het rechtsom of linksom doet, maar doe het’

Afronding

We sluiten het jaar af met een concert in een kerk dichtbij school voor ouders, vrienden, groepsleerkrachten, schoolgenoten en andere geïnteresseerden. Iedereen die wil komen is welkom! Het concert staat in het teken van een thema, met tussen de muziekstukjes door een kort verhaal. Tevens wordt er een gastoptreden verzorgd door groep 4 op de blokfluit – geleerd tijdens AMV –

Ik had zelf nooit durven dromen dat het Leerorkest zo'n succes zou kunnen worden. Uiteindelijk maakt het niet uit of je het rechtsom of linksom doet, maar doe het! Het is een project voor de lange adem, maar wanneer je gaandeweg ziet wat het oplevert is het alle inspanning meer dan waard.

Hester Schaap is vakspecialist muziek en lid van de redactie van De Pyramide.

Stichting Leerorkest Nederland

Op de website van Stichting Leerorkest Nederland staat veel informatie over wat er zoal bij het opzetten van een Leerorkest komt kijken. Ook vind je op de site een voorbeeld voor het maken van een projectplan en tal van templates die je zo kunt gebruiken. Verder biedt de stichting verschillende gratis trainingen aan voor docententeams, variërend van differentiatie tot pedagogisch tact, veiligheid in de groep, neurodiversiteit en ga zo maar door. Het adres is: leerorkest.nl

Liggen en luisteren

JELLE RIS

Op de Hogeschool Leiden was ik uitgenodigd om iets te vertellen over *teacher artistry* – het vakmanschap van ontwerpen en improviseren. Voor mij staat deze benadering voor het creëren van een doordacht en zorgvuldig uitgewerkt vertrekpunt zodat deelnemers zich kunnen verroeren. Je brengt iets in wat jezelf raakt – puur omdat je het mooi en waardevol vindt. Deelnemers kunnen zelf bepalen wat zij ermee doen.

Centraal in de ruimte zette ik een platenspeler met een box ernaast. Op de grond lagen enveloppen – één voor elk van de 45 aanwezigen – met hun naam erop. Dat was ook de enige instructie die ik gaf: pak een envelop. In de envelop zat een handgeschreven brief met de uitnodiging om liggend op de grond, met de ogen dicht, samen naar de eerste drie nummers van *Metallic Life Review* van Matmos te luisteren.

Liggen in een onderwijssituatie is op zichzelf al een ontwrichting. Wat daarna gebeurde was deels onbedoeld. Mensen grepen per ongeluk elkaars envelop – ze zagen de namen niet. Er ontstond lichte verwarring, uitwisseling, contact. Mensen kwamen met elkaar in verbinding, nog voordat de activiteit echt begon.

Vervolgens lagen we veertien minuten lang samen. De muziek – volledig opgebouwd uit geluiden van metalen objecten, van koekenpannen tot begraafplaatshekken – deed bij iedereen iets anders. Eén deelnemer luisterde analytisch, op zoek naar structuur. Een ander wilde bewegen, maar hield zich in. Iemand viel in slaap. Anderen ervaarden het als meditatief. Ik lag er zelf bij met trillende oogleden, te gespannen om weg te zinken. Maar die kwetsbaarheid – iets inbrengen zonder garantie – was precies wat de ruimte opende.

De sfeer erna was anders dan ervoor. Een deelnemer verwoordde dit als volgt: “De muziek was een deur naar de wereld en naar mij zelf.” Deze reactie is voor mij een metaforische drijfveer, geen toevallige opmerking. Een andere deelnemer zei: “Jij deed op een vrij radicale manier wat je in elke les hoopt te doen.”

In iedere envelop zat ook een leeg A4-tje. De envelop zelf was gefrankeerd en op mijn naam geadresseerd – mensen konden hem vanuit huis terugsturen met wat de muziek had opgeroepen. Wat terugkomt, komt vertraagd en van ver: een gezamenlijke ervaring die zich verspreidt in ruimte en tijd.

Samen liggen, ogen dicht, luisteren naar muziek die je nog nooit hebt gehoord – dat vraagt iets. Het vraagt om ontvankelijkheid, om weerstand te verdragen, om jezelf een moment onbevangen

*‘Ik lag er zelf bij met
trillende oogleden’*

te laten raken. Dat zijn waardevolle vaardigheden voor jong en oud, zeker in de tijd waarin we nu leven. En een leraar die daar zelf in meegaat – die niet instrueert maar deelneemt – laat zien wat het betekent om open te staan. Er gebeurt altijd meer dan je weet. Misschien is dat precies het mooie van onderwijs.

Jelle Ris is pedagogisch troubadour met interesse voor de pedagogische dimensie van onderwijs. Hij probeert praktijken te voeden met relevante taal en theorie.

In de greep van de blokfluit

In korte tijd heeft Lucie Horsch (1999) mondiaal naam gemaakt als blokfluitiste met een heel bataljon aan gewonnen prijzen. Lucie groeide op met veel muziek om haar heen en praat bevlogen over haar passie voor de blokfluit. “De ongetemperde stemming maakt het instrument uniek. Er kan veel meer mee dan de meeste mensen denken.”

INTERVIEW **BABETTE JANE DE HAAN** FOTO **MARCO BORGGREVE**

“Als jong kind was ik altijd aan het dansen en aan het zingen. Mijn ouders dachten daarom aan een koor voor mij. Dat werd het Nationaal Kinderkoor waar ik dingen als discipline heb geleerd, waar ik nog steeds profijt van heb.”

Hoe kwam de blokfluit op je pad?

“Een paar jaar oudere tweeling op mijn basisschool speelden blokfluit tijdens een voorspeelavond en daar was ik van onder de indruk. Ik vertelde het mijn ouders en

samen met mij kwamen ze erachter dat een blokfluit veel te bieden heeft. Het voordeel van de blokfluit is dat je al vrij snel een klank kunt maken en echte stukken kunt spelen, wat een goed gevoel heeft. Het werd een ontdekkingsreis

waarbij ik begon op een gewone sopraanfluit om daarna over te stappen op een houten instrument wat weer een heel andere ervaring was. Al snel kwam ik in een blokfluitensemble waar we onder meer duetten van Telemann speelden.”

Weet je nog wie je inspireerde?

“Dat waren mijn docenten. Dan denk ik in de eerste plaats aan Rob Beek van de Muziekschool Amsterdam. Rob paste de lessen echt aan per kind. Zo zei hij tegen mijn ouders dat ik langere lessen aankon, omdat hij merkte dat ik het leuk vond om veel informatie te krijgen. Hij hield mijn ontwikkeling goed in de gaten. Toen ik een jaar of tien was vond Rob het een goed idee als ik een keer voor Walter van Hauwe speelde. Dat was zijn oude docent en Walter was weer leerling van

‘Inspiratie delen via het concertpodium komt momenteel op de eerste plaats’

Frans Brüggen van de Nederlandse blokfluitschool. Walter heeft leerlingen van over de hele wereld lesgegeven en was als mentor zeer inspirerend voor mij! Er ging een wereld voor mij open qua techniek. Hij heeft me op het hoogst technische niveau ondergedompeld. Ademspieren ontwikkelen, tongstand, lipstand. Alles wat hij vertelde zoog ik op.”

Wat maakt voor jou iemand tot een goede muziekdocent?

“Belangrijk is flexibiliteit. Ook moet je als docent goed kunnen luisteren en oprecht nieuwsgierig zijn naar de leerling. De persoonlijkheid van jonge kinderen verschilt nog meer dan die van volwassenen. Daarom zijn totaal verschillende lesmethodes nodig, omdat ieder kind informatie anders tot zich neemt. Ook de manier waarop je iets overbrengt en over

je vak praat is heel belangrijk. Daar is passie en overtuigingskracht voor nodig.”

Hoe verklaar je je passie van jongs af aan voor de blokfluit?

“Ik heb een grote portie ongeduld en nieuwsgierigheid en wil dingen altijd snel kunnen. Als je echt die wil hebt om iets te leren, dan leer je ook snel. Daar komt bij dat ik het heel leuk vond om op het podium te staan en ik daar vanuit de muziekschool veel gelegenheid toe kreeg. Ik had er puur plezier in om voor volwassenen te spelen die dan ook nog eens naar mij luisterden. Er ging een bepaald soort macht vanuit waar ik mij serieus genomen en fijn bij voelde. Dat zorgde er mede voor dat ik steeds meer passie voor dit instrument ontwikkelde.”

Later ben je ook piano en zang gaan studeren. Waarom?

“Blokfluit zal altijd een melodische rol hebben. Pianolessen zijn vrij essentieel voor de harmonische kennis. Om die reden adviseerde Rob me bij mijn toelating voor de bachelor blokfluit om er een instrument bij te doen. Het begon als een praktisch idee maar mondde uit in een nieuwe passie, mede door mijn docente, Marjes Benoist. Zij gaf mij ontzettend mooie muziek op om te spelen. Dat was een heel stimulerende omgeving waardoor ik het instrument echt serieus nam. Vanuit de blokfluit gezien dacht ik ‘Wauw, ik kan eindelijk Rachmaninoff spelen’. Er is zoveel muziek geschreven voor piano dat beseffen veel pianisten niet. Ik wil mezelf op meerdere manieren kunnen uiten en door de piano ben ik een breder opgeleide musicus geworden. Om dezelfde reden ben ik zanglessen gaan volgen.”

Hoe combineerde je school met je muzikale bezigheden?

“Anders dan in veel andere landen zijn scholen in Nederland niet ingericht op leerlingen met een muzikale passie. Ik heb alle tentamens moeten maken, net als alle andere leerlingen. Dat kwam er op neer dat ik naar school ging tot een uur of vier, dan thuis op twee instrumenten ging studeren en op zaterdag theorielessen moest volgen. Toen ik klaar was met de middelbare school werd het allemaal wat makkelijker, te meer daar het conservatorium het mogelijk maakte om het piano

en blokfluit curriculum te combineren. Daar ben ik het conservatorium van Amsterdam heel dankbaar voor.”

Hoe kijk je aan tegen de rol van de blokfluit in het muziekonderwijs?

“Ik vind het heel jammer dat dit instrument tegenwoordig vaak niet serieus wordt genomen. Dit heeft te maken met de kennis over hoe een blokfluit daadwerkelijk werkt en wat de natuur ervan is. Dit laatste ziet men vaak als vals, terwijl het puur een kwestie is van leren omgaan met die ongetemde stemming. Juist dat maakt de blokfluit zo uniek en tegelijkertijd het bespelen ervan complex en lastig. Ik voel een bepaalde verantwoordelijkheid om de techniek over te dragen.”

‘Veel mensen nemen ten onrechte het bespelen van de blokfluit niet serieus’

Wat vind je het allerleukste om te doen?

“Dat verschilt van uur tot uur. Als ik de keuze had kunnen maken tussen zang, piano en blokfluit dan had ik er waarschijnlijk eentje laten vallen. Het maakt mijn leven moeilijker om alle ballen hoog te houden, maar ook completer. Als ik een paar dagen geen piano heb gestudeerd dan mis ik het fysieke gevoel van het spelen. Het is verslavend. Ook een mooie klank maken met je stem met een goed vibrato is echt heerlijk. Vaak is mij voorgelegd dat ik het niet alle drie zou kunnen bijhouden en kwam de vraag waar ik wel en niet mee door wilde gaan. Maar ik ben trots op mezelf dat ik zoveel motivatie en vertrouwen had dat het me is gelukt om met zowel blokfluit, piano als zingen door te gaan!”

A close-up photograph of a young girl. She has brown hair in a braid and is wearing a blue denim jacket over a white shirt. She is holding a black smartphone in her hands, looking down at the screen. A large, bright pink balloon is partially visible on the left side of the frame, partially obscuring her face. The background is a soft, out-of-focus grey and white pattern.

Wie luistert er mee?

Mediawijsheid, privacy
en identiteit in de muziekles

In de muziekles leren kinderen niet alleen muziek maken en ernaar luisteren. Ze ontdekken ook hoe algoritmes mede bepalen welke muziek ze te horen krijgen. Plus wat er gebeurt als ze eigen of andermans materiaal delen.

TEKST **BERT VAN UFFELEN**

Mijn dochter typte laatst voor de grap haar eigen naam in Google. Ze schrok van hoeveel het internet al over haar wist. Dat zette mij aan het denken. Want wie kijkt er eigenlijk mee wanneer we online muziek luisteren, zoeken of delen? En hoe ga je respectvol om met de muziek van een ander?

Muziek is voor kinderen veel meer dan geluid. De artiesten die ze volgen, de playlists die ze maken en de nummers die ze delen zeggen iets over wie ze zijn en bij wie ze willen horen. En juist dat maakt de muziekles een mooie plek om ook met privacy, algoritmes en online identiteit aan de slag te gaan. Niet omdat het er als los onderwerp bij moet, maar omdat deze thema's er vanzelf al zijn. Waar praten met leerlingen over privacy snel abstract aanvoelt, wordt het in de muziekles concreet en persoonlijk. Zo blijkt opnieuw hoe mooi digitale geletterdheid en de muziekles elkaar kunnen versterken: de muziekles geeft digitale geletterdheid een hart, en digitale geletterdheid geeft de muziekles een nieuwe laag.

De onzichtbare dj

Vraag je leerlingen eens hoe YouTube weet welk filmpje ze hierna willen zien. Het antwoord zit verstopt in een algoritme dat meeluistert naar wat

ze leuk vinden. Op basis daarvan wordt steeds de volgende video voorgesteld. Een soort onzichtbare dj die voor jou bepaalt wat je ziet of hoort.

Dat is handig én het stuurt je. Ik kom zelf geregeld muziek tegen waarvan ik anders nooit had vernomen en dat vind ik fijn. Maar tegelijk duwen de algoritmes me een hoekje in. Wie naar één stijl luistert, krijgt vooral meer van diezelfde stijl, terwijl je soms juist verrast wilt worden door iets totaal anders. We noemen dat een filterbubbel. Het systeem lijkt te weten wat je mooi vindt, maar het kiest niet vanuit smaak. Het rekent.

‘Het systeem lijkt te weten wat je mooi vindt, maar kiest niet vanuit smaak: het rekent’

Hier raken we kerndoel 22B: leerlingen leren doelgericht en kritisch hun weg vinden in alles wat er aan muziek en media op hen afkomt. Dat betekent kritisch luisteren en vergelijken, maar ook begrijpen dat iets bepaalt wat je wél en niet te zien krijgt. Wie kiest hier eigenlijk: jij, of de onzichtbare dj? Laat bovenbouwleerlingen hun eigen aanbevolen filmpjes op YouTube eens naast elkaar leggen en vergelijken. Ze ontdekken dan zelf dat een algoritme geen neutrale jukebox is, maar een dj met een mening over wie zij zijn.

Van luisteraar naar maker

Kinderen luisteren niet alleen, ze maken zelf ook iets en delen dat. En zodra je iets deelt, zing je het als het ware de zaal in zonder dat je precies weet wie er in het publiek zit. Dat zie je ook terug in de klas. “Wat ga je ermee doen?” vraag ik als leerlingen iets willen filmen. “Zetten we het online?” Vaak is het antwoord een verschrikt: “Nee, nee!” En als ze een ander filmen, draai ik de vraag om: “zou je dit van jezelf online zetten?”

Je ziet ze nadenken. Die vraag maakt duidelijk dat delen een keuze is. Niet alleen voor jezelf, maar ook voor de ander die je filmt of opneemt. Daar raken muziekles, privacy en online identiteit elkaar: wat deel je, van wie is het, en wie mag er

meeluisteren? Daarmee werk je niet alleen aan kerndoel 24B: het maken van weloverwogen keuzes, maar ook aan kerndoel 24A: bewust en veilig delen. En dan het eerlijke randje, want enthousiasme alleen is niet genoeg. Een opname is namelijk ook een spoor dat je achterlaat, een soort digitale voetafdruk. Dat hoeft niet eng te zijn, maar het is wel iets om te weten vóór je op 'delen' drukt. Want de eerste indruk is vaak meteen een blijvende indruk.

Klein beginnen

Je hoeft hier geen apart lesblok voor in te richten. Vaak liggen deze gesprekken al in je gewone muziekles, je hoeft ze alleen even op te pakken. Een paar voorbeelden:

- Heb je net een lied opgenomen met de klas? Vraag dan: zouden jullie dit op het schoolkanaal willen zetten? Wie zou het dan horen en vinden jullie dat oké? Zo'n korte reflectie raakt zonder moeite kerndoel 24A.
- Laat je leerlingen een nummer kiezen voor een dansje of een afsluiting? Vraag eens waarom YouTube juist dit nummer bovenaan zette. Een minuut nadenken over de onzichtbare dj, en je zit in 22B.
- Geef je elkaar weleens feedback na een optreden in de klas? Maak er dan even bewust een gesprekje van over hoe je dat doet: wat is een fijne reactie, wat niet? Dat is 24B, midden in je gewone les.
- Werkt een leerling met een eigen opname of compositie? Sluit dan af met een vraag die aan het denken zet: wat zegt deze muziek eigenlijk over jou en hoe zou het overkomen op iemand die je niet kent? Zo verbind je muzikale expressie met online identiteit.

Drie werkvormen

Hier volgen drie werkvormen: één voor de middenbouw en twee voor de bovenbouw. Samen dekken ze de drie kerndoelen af: slim zoeken, bewust delen en respectvol reageren.

Werkvorm 1: Keywords-zoektocht met zoekkaarten (middenbouw)

Bij deze werkvorm ontdekken leerlingen hoe je met de juiste zoekwoorden gericht muziek vindt. Je maakt twee stapels kaarten: een stapel met genres (rock, jazz, hiphop, klassiek, pop, elektronisch) en een stapel met tijdperken (jaren '60, '70,

'80 tot nu). Een leerling gooit de dobbelsteen: even betekent een genre, oneven een jaartal, of je trekt allebei voor extra uitdaging. Het toeval dwingt leerlingen mooi om uit hun eigen vaste luisterpatroon te stappen. Met die twee zoekwoorden gaan ze – onder jouw begeleiding – op zoek naar een passend liedje. Daarna komt het echte gesprek. Welke zoekstrategie gebruikte je: YouTube, Spotify, Google? Vond iedereen hetzelfde en zo niet, waarom niet? En hoe betrouwbaar is wat je vond eigenlijk, hoe weet je zeker dat dit nummer echt uit dat jaar komt? Zo leren leerlingen spelenderwijs doelgericht zoeken én kritisch beoordelen wat je vindt (kerndoel 22B).

‘Een algoritme is geen neutrale jukebox, maar een dj met een mening’

Werkvorm 2: Mag dit online? De deelbaarheidscheck (bovenbouw)

Hier leren leerlingen afwegen wat je wel en niet kunt delen. Begin met een kort gesprek: wat is privacy eigenlijk en wat betekent toestemming? Daarna leg je op kaartjes of op het digibord een aantal scenario's voor:

- Je hebt met de klas een rap gemaakt. Mag die op YouTube?
- Je wilt een liedje van Maan gebruiken in je TikTok. Mag dat zomaar?
- Je hebt een klasgenoot opgenomen. Mag je die opname doorsturen?
- Je hebt een remix gemaakt van een bekend nummer. Mag die online?

In tweetallen bespreken leerlingen per scenario of het mag en waarom wel of niet. In het klassengesprek verzamel je de antwoorden en leg je uit waar grenzen liggen: toestemming, het gebruik van andermans muziek en de regels van je eigen school. Samen maak je een check-

list: 'voordat ik iets deel, check ik ...'. Zo wordt kerndoel 24A concreet: dilemma's wegen bij het delen van iets van jezelf én van een ander. Een mooie aanvulling is om de ICT-coördinator van je school langs te laten komen voor de echte schoolregels.

Werkvorm 3: Respectvolle reacties op elkaars tracks (bovenbouw)

In deze werkvorm staat centraal hoe je op een opbouwende manier op elkaars muziek reageert. Achter een scherm is dat namelijk niet vanzelfsprekend. Zonder iemand die meekijkt is het makkelijk om iets negatiefs naar elkaar te roepen, iets wat je in de klas nooit hardop zou zeggen. Juist daarom oefen je het samen. Leerlingen maken eerst een korte opname, maximaal een minuut, en zetten die op een besloten platform zoals Padlet. Voordat ze reageren, spreek je samen feedbackregels af. Begin met een compliment ("ik vond ... goed, omdat ..."), stel een vraag ("waarom koos je voor ...?") en geef eventueel een tip ("misschien kun je ook ..."). Daarna reageert iedereen op minstens drie tracks van anderen. Tot slot bespreek je hoe het voelde om feedback te krijgen én te geven. Wat is eigenlijk respectvol online gedrag, en verschilt dat van hoe je in het echt op elkaar reageert? Hiermee raak je kerndoel 24B: respectvol communiceren en nadenken over jezelf en de ander in de digitale wereld. Het is hierbij belangrijk dat jij als leerkracht meekijkt en de sfeer veilig houdt.

Tot slot

Er luistert dus altijd iemand mee. Een algoritme dat je smaak leert kennen, een platform dat onthoudt wat je deelt, een internet dat een beeld van je opbouwt. Maar in de muziekles is er ook een ander publiek: de klas. Door hun eigen smaak en muzikale keuzes te bespreken, leren ze ook van elkaar. En dat is juist nu ook essentieel.

Digitale geletterdheid in de muziekles gaat niet over bang zijn voor wat er online gebeurt. Het gaat erom dat kinderen leren dat ze keuzes hebben. Wat krijg ik voorgeschoteld? Wat deel ik wel of niet? En hoe ga ik om met wat een ander laat horen?

Bert van Uffelen is musicus, hogeschooldocent Pabo Hogeschool Rotterdam en gespecialiseerd in technologie binnen het muziekonderwijs.

Vrolijk aan de slag met percussiebuizen

BoomwhackerFun+ is een handzaam boek met 35 helder uitgewerkte activiteiten en variaties daarop. Helge Boekestijn geeft in 96 pagina's tal van mogelijkheden om met allerlei soorten groepen – klein en groot, jong en oud – aan het werk te gaan met de kleurrijke muzikale buizen.

AUTEUR **HESTER SCHAAP**

Boomwhacker Fun+ van Helge Boekestijn, eigenaar/auteur van de online muziek-methode Muziek In School en voormalig muziekdocent, geeft muziekdocenten, vakspecialisten, groepsleerkrachten en workshopbegeleiders houvast om creatief met percussiebuizen om te gaan. Je hoeft zelf niet heel ervaren met boomwhackers te zijn om de activiteiten in deze bundel te kunnen leiden. Door de overzichtelijke en informatieve inleiding kom je snel achter de belangrijkste principes. Muzikaal gezien krijg je informatie over welke boomwhackers je wanneer kunt gebruiken, met achterin een duidelijk schema om snel de juiste buizen bij elkaar te vinden.

Het boek kent een opbouw van algemene informatie die gevolgd wordt door basisactiviteiten. Vervolgens besteedt de auteur aandacht aan groepsvorming met gebruik van boomwhackers en volgt ook een heel hoofdstuk over improvisatie. Elk hoofdstuk wordt opgebouwd van laagdrempelig tot uitdagend.

Rijk activiteitenaanbod

Het boek bevat een breed aanbod aan activiteitsuggesties, helder beschreven, maar niet in beton gegoten. De auteur heeft tal van variaties beschreven op de verschillende activiteiten om deelnemers actief betrokken te houden. De activiteiten zijn gerangschikt in moeilijkheidsgraad. De leeftijdsondergrens voor deelname ligt rond de 8 jaar,

maar de makkelijkere activiteiten zijn met wat aanpassing ook geschikt voor jongere spelers. De groepsgrootte kan variëren van 16 tot 32 kinderen, maar werken met kleinere groepen kan ook. Bij een aantal activiteiten staan voorbeeld-partituren met steunteksten. Handig voor de gebruiker die het notenschrift niet helemaal machtig is om toch goed uit de voeten te kunnen met de activiteiten.

Maatwerk

Heb je wel al ervaring met het leiden van muzikale activiteiten met boomwhackers? Ook dan is er genoeg te ontdekken. Je kunt jouw eigen muzikaliteit gebruiken om de activiteiten eenvoudiger of uitdagender te maken, passend bij jouw doelgroep. Ook geeft BoomwhackerFun+ een eenvoudig overzicht weer van een manier om zelf workshops of complete lessen te plannen, maar de activiteiten zijn eveneens in te zetten in een algemene muziekles. Bij de planner geeft de auteur duidelijk aan om ruimte te laten voor het toeval, omdat 'daar vaak de magie zit'. Voor een onervaren begeleider wellicht spannend, maar voor de meeste enthousiaste muzikanten erg welkom.

Aanrader

Ik vind het een praktisch boek om op een snelle en handige manier muzikale activiteiten uit te putten. Niet alle activiteiten zullen voor elke groep of ruimte geschikt zijn. Zo gaat een aantal activiteiten ervan uit dat kinderen allemaal tegelijkertijd vrij

door de ruimte kunnen bewegen, maar uit ervaring weet ik dat dat niet altijd het geval is. Enkele activiteiten die niks met muziek te maken hebben, zijn wellicht voor sommigen een leuke afslag tijdens een les of workshop. En oefening baart kunst: hoe meer een groep geoefend is met boomwhackers, hoe soepeler de activiteiten zullen gaan.

Hester Schaap is vakspecialist muziek en redactielid van De Pyramide.

Boomwhacker Fun+
Helge Boekestijn
Muziek Spelen – Muziek In School
€ 27,00

Creëer bruggen tussen *klank* en *emotie*

Muziek en emotie vragen geen compleet nieuw programma, maar vooral een bewuste blik, weet Siebrig van Heel uit ervaring. “Zet je die stap dan ontdek je al snel hoeveel rijker de muziekles kan worden.”

INTERVIEW **MARIEKE VAN REMMEN** FOTO **ANNINA ROMITA**

Willem Gehrels (1885-1971), de grondlegger van Gehrels Muziekeducatie, beschouwde muziek al als een krachtig middel voor emotionele expressie en als een ervaring waarin luisteren, zingen en bewegen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Voor Siebrig is zijn pleidooi vanzelfsprekend. “Muziek is een uitlaatklep om emoties te versterken.” Als muziekvakdocent en sinds dit jaar hoofdvakdocent methodiek en didactiek basisonderwijs aan het ArtEZ Conservatorium in Enschede werkt ze dagelijks met kinderen vanaf de peuterleeftijd tot en met

groep 8. Daarnaast ontwikkelde ze de methode Leskwartier, die bestaat uit verschillende koppelbare lessen van telkens vijftien minuten.

Uitlaatklep

Muziek werd voor haar al vroeg gekoppeld aan gevoelens van geluk, boosheid of verdriet. “Precies dat probeer ik mijn leerlingen mee te geven. Ik hoop dat muziek voor hen een uitlaatklep kan zijn om emoties te versterken of juist te verwerken. Kinderen leren er zoveel van, in eerste instantie het lezen van emoties en

later het inleven in de ander. De wereld kan op dit moment wel wat extra empathie gebruiken.” Wel adviseert zij om rekening te houden met de leeftijd van leerlingen. “Zing met kleuters bijvoorbeeld een simpel lied zoals ‘Olifantje in het bos’. Eerst gewoon en daarna achtereenvolgens bang, boos, verdrietig of blij en stel dan telkens de vraag ‘wat verandert er in je stem?’ Kinderen weten daarop te reageren.”

Voor lessen aan kinderen in de midden- en bovenbouw adviseert zij een andere benadering.

“Bij hen kan het laten zien van een stukje film helpen om emoties op te roepen. Neem bijvoorbeeld een fragment van drie kinderen die door de sneeuw lopen, eerst nog zonder muziek. Vraag vervolgens ‘Wat is dit?’ en je zult merken dat de reacties nog veelal vlak zullen zijn, want zo’n fragment is niks bijzonders. De sfeer verandert als je het stukje nog een keer laat zien, maar nu met muziek erbij. Door verschillende muziekfragmenten onder hetzelfde beeld te zetten, ervaren leerlingen hoe muziek de betekenis stuurt. Tegelijk leren ze verwoorden wat ze waarnemen en leggen ze verbanden met muzikale kenmerken. Deze werkvorm

‘Muziek is een uitlaatklep om emoties te versterken’

spreekt zowel de verbeelding als het analytisch vermogen aan.”

Klank, vorm en betekenis

Het KVB-model is volgens Siebrig een handig hulpmiddel voor het koppelen van muziek aan emotie. De afkorting staat voor klank, vorm en betekenis. “Qua klank kun je inspelen op welk sóort toonladder je hoort en hoe hard, hoe hoog of in welk tempo de muziek klinkt. Ook een opzwevend ritme of een irritante melodie kan emoties oproepen. Bij vorm kun je denken aan een popliedje waarbij je verwachting wordt ingelost door het terugkerende refrein, waardoor je kippenvel of een blij gevoel krijgt. Als het gaat om betekenis kom je al snel uit bij sfeer, herinneringen, jaargetijden of feesten. Muziek kan je ook in gedachten terugbrengen naar een bepaalde plaats of tijd, bijvoorbeeld een vakantie. Het kan gevoelens opwekken of juist aansluiten bij je stemming van dat moment.”

Natuurlijke brug

Een ander handig hulpmiddel is de

muzikale thermometer, een werkvorm waarbij kinderen naar muziek luisteren en mogen aangeven welk gevoel ze erbij ervaren. Vervolgens gaan ze dat linken aan muzikale parameters. Daardoor kunnen ze ontdekken waarom ze verdrietig, bang, boos of blij worden van bepaalde muziek. “Houd hierbij wel rekening met de leeftijd van leerlingen”, adviseert Siebrig. “Wil dit goed werken, dan moeten ze namelijk woorden kunnen geven aan wat ze horen. Bij kleuters ga je het nog niet hebben over termen als mineur of majeur, maar wél wat het doet met hun stem. Zijn kinderen blij dan klinken hun stemmen wat hoger, bij verdriet wat langzamer, bij bang zachter en bij boos harder en vaak sneller. In plaats van met stemmen kun je dergelijke emotionele reacties ook met instrumenten of met behulp van bodypercussie verklanken.”

Hoe verder je komt qua leeftijd, hoe meer je volgens haar op dit gebied kunt doen. “Het vocabulaire wordt vanzelf uitgebreider.” Zelf gebruikt ze om die reden in de bovenbouw veel luisterstukken. “Leerlingen krijgen dan een lijst met allerlei verschillende emoties. Dan stel ik de vraag ‘Welke emotie hoort volgens jou bij dit muziekstuk?’ Ze mogen er ook meer aankruisen. Dit laatste doet ertoe, want in een musicalliedje zitten vaak allerlei emoties tegelijk zoals blijdschap, angst, woede en verdriet.” Vanuit die ervaring kun je de stap maken naar het aanleren van muzikale terminologie als tempo, dynamiek of articulatie. “Zo ontstaat een natuurlijke brug tussen betekenis en klank van een lied. Emotie wordt daarmee een concreet aanknopingspunt voor muzikaal leren. Leerlingen koppelen emoties aan muzikale begrippen zoals tempo of toonsoort.”

Persoonlijke betekenis

Wat onafhankelijk van leeftijd gelijk blijft, is de noodzaak om aan te sluiten bij het individuele kind. “Niet iedere leerling reageert hetzelfde op muziek, en niet ieder kind wordt op dezelfde manier geraakt of gemotiveerd.” Juist in die persoonlijke betekenis ligt volgens Siebrig de kracht van de relatie tussen muziek en emotie. “Waar taal soms tekortschiet, kan muziek een andere ingang bieden. Muziek is zó persoonlijk. Wat voor de één rustgevend is, kan voor

een ander juist onrust geven.” Dat vraagt van de docent om goed te observeren en flexibel te reageren. Tegelijk biedt het kansen. “Muziek kan helpen om contact te maken en om gedrag beter te begrijpen.”

Bewuste blik

Voor Siebrig is werken met muziek en emotie geen apart thema dat je ‘erbij doet’. “Of het nu gaat om een luisteropdracht of het zingen van een lied, telkens ligt er een kans om te verdiepen.” Voor docenten die hier nog weinig ervaring mee hebben, adviseert zij om klein te

‘Het integreren van emotie vraagt vooral een bewuste blik’

beginnen. “Kies één werkvorm, observeer de reactie van de leerlingen en bouw van daaruit verder. Muziek en emotie vragen geen compleet nieuw programma, maar vooral een bewuste blik. Wie die stap zet, ontdekt al snel hoeveel rijker de muziekles kan worden.” Zij denkt sowieso dat je juist als muziekdocent je leerlingen moet kunnen aanvoelen. “De één gaat aan op klassieke muziek, de ander heeft veel meer affiniteit met rapmuziek. Communicatie naar de leerlingen is hierbij belangrijk. Je kunt hen bijvoorbeeld allemaal vragen om een muziekstuk mee te nemen dat voor hun gevoel met blijdschap te maken heeft. Of met verdriet.”

Wat betreft dit laatste heeft ze een treffende persoonlijke ervaring. “Ik ben in Duitsland opgegroeid en voor een les had een jongetje een CD met het lied ‘Flappie’ van Youp van ‘t Hek meegenomen. Ik had het nog nooit gehoord en moest tijdens het beluisteren zowel lachen als huilen. De hele klas lag in een deuk door hoe ik emotioneel reageerde op dat liedje!”

Aslan Opleiding Muziekeducatie

17 sept 2026 t/m 9 apr 2027
25 lesweken

Maak impact met muziekonderwijs. De erkende post-hbo Aslan Opleiding Muziekeducatie leert muziekdocenten en muzikanten praktijkgericht lesgeven aan alle groepen in het primair onderwijs – met muziek, dans en theater uit diverse culturen.

Met een gemiddelde waardering van 9,5 door de studenten.

➔ Bezoek onze opleidingspagina!

Professionaliseringsdag op 7 november

De tweede professionaliseringsdag van Gehrels Muziekeducatie vindt plaats op zaterdag 7 november van 10.00 – 16.15 uur. Net als de najaarseditie van vorig jaar wordt de dag samen met Stichting Méér Muziek in de Klas georganiseerd.

Meer weten over programma, kosten en locatie?
Ga naar gehrelsmuziekeductie.nl

ZING, DANS EN ACTEER MET ONZE MUZIKALE TOOL!

Maak van je leerlingen echte sterren! In onze tool vind je vrolijke video's met liedjes voor groep 1 t/m groep 8, verhaaltjes, theaterlessen, zangtips, energizers en nog veel meer. De meeste video's hebben een lesbrief of lesidee. Bovendien zijn er diverse lespakketten rondom een bepaald thema, waardoor je direct aan de slag kunt.

- Te gebruiken als complete **lesmethode**, als modulaire **leerlijnen** of als losse **lesverrijking** zoals een liedje, energizer of spelvideo
- Veel thema's, ook **vakoverstijgend**
- Inclusief liedjes van onze **musicals**
- Weinig tot geen lesvoorbereiding nodig, je kunt direct aan de slag
- Voldoet aan **kerndoel** muziek, dus geen andere, dure muziekmethode nodig!
- Slechts **€ 125,-** per jaar, ongeacht het aantal leerkrachten en leerlingen

GA SNEL NAAR [TOOL.BENNYVREDEN.NL](https://tool.bennyvreden.nl)
EN PROBEER 1 MAAND GRATIS.

Als bij toverslag blij, boos, bang of verdrietig

Gezamenlijke muzikale en bewegingsactiviteiten stimuleren de sociale interactie en het empathisch vermogen van jonge kinderen. Het is een positieve manier van zelfexpressie en emotionele groei.

TEKST EN FOTO'S **NATHALIE KEIZERWAARD-TEMPELMAN**

Peuters en kleuters leren basisgevoelens zoals blij, boos, bang en verdrietig herkennen. Maar pas door de interactie met volwassenen leren kinderen wat die gevoelens betekenen, hoe ze heten en hoe ermee om te gaan. Dat proces, het herkennen en erkennen van emoties, vormt de kern van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Als er woorden gegeven worden aan wat een kind voelt, leert het kind zichzelf begrijpen. Als de volwassene erkenning biedt – het is oké om boos te zijn – leert het kind dat gevoelens er mogen zijn. Dat biedt veiligheid, zelfvertrouwen én bouwt aan sociale vaardigheden.

Muziek raakt direct aan het gevoel. Ritme en muziek hebben een krachtige invloed op de emoties van peuters. Het luisteren naar en bewegen op een regelmatige beat kan helpen om gevoelens te reguleren en te uiten. Een vrolijk liedje

nodigt uit tot bewegen, een traag melodietje brengt rust. Liedjes over emoties helpen kinderen hun eigen gevoelens herkennen en benoemen, zelfs als ze de taal nog niet volledig beheersen. Bij het vrij bewegen en dansen, krijgen peuters de kans om hun innerlijke belevingswereld fysiek tot uitdrukking te brengen. Deze lichamelijke expressie helpt hen om gevoelens als vreugde, verdriet, angst en woede te herkennen en te hanteren. Bovendien stimuleert het hun creativiteit en zelfexpressie, waardoor ze zichzelf beter leren kennen. Gaandeweg ontdekken kinderen ook wat helpt als ze boos, verdrietig of gefrustreerd zijn. Zo leren zij zichzelf te kalmeren en op een manier te reageren zonder overstuurt te raken of bijvoorbeeld agressief te worden. Als ze deze vaardigheid onder de knie hebben, helpt dat bij hun welzijn en in het contact met anderen. Dit vergroot hun sociaal-emotionele en communicatieve weerbaarheid.

Doelgroep (oudste) Peuters, eventueel kleuters; met of zonder Taalontwikkelingsstoornis (TOS)	Doelen en benodigdheden Zie afzonderlijke activiteiten	Ruimte KDV, PSZ, behandelgroep	Tijdsduur Per activiteit 5 à 10 minuten
---	--	--	---

★ Hé daar, hoor je mij?

Doelen

- **Muzikaal:** ervaren van majeur en mineur in de muziek
- **Zintuiglijk:** herkennen van blij en verdrietige gezichten op stokpoppen en picto's
- **Sociaal-emotioneel:** herkennen en verkennen van de emoties blij en verdrietig
- **Motorisch:** vrolijk en verdrietig bewegen + stokpop omhoog/omlaag bewegen en ronddraaien
- **Taal/Spraak:** woordenschat uitbreiden
- **Cognitief:** doen alsof

Nodig

- **Stokpoppen:** blij + verdrietig (Jules, Zwijssen Uitgeverij, andere stokpoppen of zelf maken, zie gehrelsmuziekeducatie.nl/lessen)
- **Picto's:** blij + verdrietig (bijvoorbeeld emotiepicto's van Jules, zie gehrelsmuziekeducatie.nl/lessen)
- **Musiekversterker**
- **Spotify** Instrumentale versie *Hé daar, hoor je mij?* + eventueel klassieke muziek in majeur en mineur
- **Danssjaaltjes**
- **Musiekinstrument:** xylofoon, piano of bellenrij

Spelbeschrijving peuters

Zeg 'Eens kijken hoe Jules zich voelt vandaag' en laat de blijde stokpop rustig naar boven komen. Laat hem even rondkijken

zodat alle kinderen zijn gezichtje goed kunnen zien. Laat de kinderen benoemen dat Jules blij is, bevestig dit en wijs daarbij ook de picto van een blij gezichtje aan. Koppel er taal aan die past binnen hetzelfde semantische netwerk: als je blij bent, voel je je vrolijk en moet je lachen. Match je eigen gezichtsuitdrukking met de blijde emotie. Zet de blijde stokpop op de grond en pak nu de verdrietige stokpop, terwijl je vraagt 'En Jules, hoe voel je je nu?'. Laat de stokpop rustig naar boven komen en rondkijken. Wanneer de kinderen de emotie nog niet kunnen benoemen, benoem je het zelf: 'Ah kijk nou eens, Jules is verdrietig' en kijk je zelf ook verdrietig. Laat de picto van verdrietig zien. Benoem dat je je sip voelt als je verdrietig bent, dat je dan misschien moet huilen, dan zie je traantjes en je mond staat sip.

Vraag waarom Jules blij of verdrietig zou kunnen zijn. Je kunt de antwoorden aanvullen. Bij blij bijvoorbeeld dat Jules mag bellenblazen of op de fiets naar oma gaat en bij verdrietig dat Jules gevallen is of zijn knuffelbeer niet kan vinden.

Laat de blijde stokpop nog eens naar boven komen. Doe dit wat vlotter, kijk vrolijk en speel dit op kiekeboe-achtige wijze. Toon vervolgens de verdrietige stokpop nog eens voorzichtig een beetje omhoog en een beetje terug, en zo verder. Observeer of er kinderen zijn die de emoties al overnemen met hun eigen gezichtsexpressie. Benoem wat je ziet: 'Ah, <naam kind> kijkt ook blij!' of 'Ah, <naam kind> kijkt ook verdrietig'.

Hé daar, hoor je mij?

Iris van Langen-Groot

D A D A

Hé daar, hoor je mij? Hoor je mij, want ik ben zo blij! Hé daar, hoor je mij?

4 D 1.-5. Dm

Hoor je mij, want ik ben zo blij! Maar met die klei - ne o - ren wil (6.) Ja,

6 D

stok - staart mij niet ho - ren... met die gro - te o - ren wil o - li - fant mij wel ho - ren!
lui - paard
uil
kro - ko - dil
pa - pa - gaai

Zet de muziek aan. Bij het majeur-gedeelte komt de blijde Jules opgewekt omhoog en hopt hij op de maat van de muziek op en neer. Bij het mineur-gedeelte komt de verdrietige Jules langzaam en voorzichtig omhoog. Wissel de emoties af gedurende het lied en gebruik hierbij ook een passende mimiek, terwijl je observeert of de kinderen de emoties spiegelen. Bij een kleine groep kun je het liedje een aantal keer aanzetten en kinderen om beurten met de stokpop laten spelen. Bijvoorbeeld in tweetallen, waarbij één kind de blijde en één kind de verdrietige Jules krijgt. Kies twee kinderen uit die dit doen en vervolgens twee andere kinderen. Laat deze kinderen benoemen welke emotie hun Jules heeft of benoem dit zelf. Stuur aan welk kind aan de beurt is zodat de juiste stokpop op het majeur- en mineur-gedeelte omhoogkomt.

Je kunt een kind laten kiezen welke stokpop hij of zij wil bedienen. Wanneer dit nog te moeilijk is, kun je hiervoor ook de emotiepicto's gebruiken. Het opkomen van de stokpop kun je begeleiden met het spelen van een majeur-dan wel mineurtoonladder op een instrument. Bij de omhoogkomende Jules speel je de stijgende toonladder en andersom.

Je zult merken dat het lied uitnodigt tot bewegen en wellicht zelfs dansen. Wanneer je dit merkt, zou je kunnen voordoen hoe het kind op of voor de zitplaats mag bewegen, bijvoorbeeld snel of langzaam heen en weer wiegen. Bij sommige doelgroepen verdwijnt de aandacht voor de activiteit wanneer je de kinderen vrijer laat dansen. Zij raken dan hun focus kwijt en worden druk, gaan aan elkaar zitten en lawaai maken. Door in het begin de bewegingsruimte te kaderen, kun je dit voorkomen.

Bij de volgende activiteit gaat er gedanst worden zodat de kinderen deze impuls niet langer hoeven te beheersen en zij de emoties met hun hele lichaam kunnen gaan ervaren. Bij het majeur-gedeelte stap je vrolijk rond op de maat van de muziek; je lijf is rechtop, je knieën komen omhoog, je armen zwieren mee en je gezicht is vrolijk. Tijdens de rust in de muziek sta je stil en maak je de kinderen alert op de

verandering die komen gaat. Bij het mineurgedeelte laat je met een verdrietig gezicht je schouders hangen en schuifel je kleine pasjes. Ook op dit stiltemoment attendeer je de kinderen op de emotiewissel die zal volgen. Je kunt dit volledig non-verbaal doen, maar ook benoemen welke emoties je bij de verschillende kinderen ziet: Ah ja, ik zie het hoor, <naam kind> is blij/verdrietig. Herhaal dit al naar gelang het leuk is en daar tijd voor is.

Om de bewegingen en emoties te accentueren kun je dansdoekjes aan dit spel toevoegen. Bij het majeur-gedeelte maak je met de doekjes grote, wat hogere, zwierige bewegingen, bij het mineurgedeelte maak je kleine, wat lagere bewegingen. In plaats van de bewegingen voor te doen, is het ook interessant om te observeren op welke wijze de kinderen hun innerlijke belevingswereld tot uitdrukking brengen middels dans.

Na het gebruik van *Hé daar, hoor je mij?* kun je de kinderen laten dansen op klassieke muziek. Voor het bewegen op muziek in de majeur toonsoort kan dit zijn:

- 'Lente' – Vivaldi
- 'Hungarian Dance No.5' – Johannes Brahms
- Jazz Suite No.2 VI Waltz 2

Om te bewegen op muziek in de mineur toonsoort valt te denken aan:

- 'Für Elise' A-mineur – Ludwig van Beethoven
- 'Het zwanenmeer Op.20, Act II: no.14, Scène'

★ Boos of blij?

Doelen

- *Muzikaal*: reactiemoment (op het juiste moment achter de doek tevoorschijn komen)
- *Zintuiglijk*: zien van blijde en boze (en verdrietige, bange) gezichten en picto's
- *Sociaal-emotioneel*: verstoppen en tevoorschijn komen; voor de groep gezichtsexpressie tonen; ouder-kind-interactie
- *Taal/Spraak*: woordenschat uitbreiden
- *Cognitief*: doen alsof

Boos of blij?

Annelijn van Asseldonk

swing ♩=100

Kijk maar eens naar mij. Kijk maar eens naar mij.

Kun je mij ver-tel-len: ben ik boos of ben ik blij?

Bron De Liedjeskalender - Totaalmuziek
Uitgegeven in eigen beheer

Nodig

- (Thee)doek of transparante (dans)doek
- Picto's: boos + blij (eventueel aangevuld met verdrietig en bang)
- Muziekversterker
- Muziek: 'Boos of blij?' Liedjeskalender – Totaalmuziek
- Instrument: bijvoorbeeld gitaar of ukelele
- Spiegeltjes

Spelbeschrijving peuters

Kies vooraf of je gebruik wilt maken van een (thee)doek, een transparante (dans)doek of beide. Verstop je gezicht achter het doek en zing het lied 'Boos of blij'. Na de laatste woorden '... ben ik boos of ben ik blij?' laat je de doek zakken en laat je een blij gezicht zien, wat de kinderen kunnen benoemen. Wijs een picto met de blijde emotie aan. Herhaal dit spel met een boos gezicht. Let daarbij op hoe boos je kijkt, maak het niet (gelijk) te spannend. Sluit af met je blijde gezicht.

Vraag welk kind zich achter het doek wil verstoppen en laat het non-verbaal een keuze maken uit de twee emoties op de picto's. Op deze manier geef je het kind al houvast welk gezicht het gaat laten zien en kun je het eventueel ook even oefenen achter het doek. Zing het liedje en laat het kind tevoorschijn komen waarna de andere kinderen de getoonde emotie kunnen benoemen. Als het gezicht niet hiermee matcht, kun je de picto er nog bij pakken zodat het kind het gezicht nog kan aanpassen. Wijs de betreffende picto aan en benoem 'Ja, <naam kind> kijkt boos/blij'. Vraag de andere kinderen om deze emotie eveneens te laten zien. Wissel de beurt af met de kinderen die ook willen.

Om de emoties (een volgende keer) verder uit te breiden kun je op de tekst variëren: '... ben ik sip of ben ik blij?' of '... ben ik bang of ben ik blij?'. Je kunt de laatste regel vervangen worden door: '... loop/dans ik boos of blij?'. Je kunt gebruik maken van een (grote) trommel en de wijze van trommelen en de bewegingen aan de emotie aanpassen. Bij boos kun je stampen en grote stappen nemen. Je trommelt dan hard en traag. Bij blij trommel je snel en/of in een driekwartsmaat waarbij je springt, op de tenen trippelt of huppelt. Laat de kinderen hierna raden wat ze horen, boos of blij en op de passende manier bewegen.

Bij een ouder-kindgroep kun je dit spel ook laten spelen. Laat ouder en kind de beurten afwisselen en eventueel variëren met verschillende soorten doek, dicht of transparant. In dit geval is het leuk om het zingen te begeleiden op een instrument, bijvoorbeeld gitaar of ukelele, of gebruik te maken van de muziekopname van de Liedjeskalender. Of speel dit spel met spiegeltjes. Laat ouder en kind om beurten in het spiegeltje kijken en een keuze maken tussen een boos of blij gezicht. Na de laatste regel komt het gezicht achter de spiegel tevoorschijn. Het kijken naar jezelf is interessant en een belangrijke stap in de ontwikkeling van het zelfbewustzijn. Geef ouder en kind even de tijd om naar zichzelf te kijken en te praten over wat zij zien in de spiegel.

Nathalie Keizerwaard-Tempelman is muziekdocent, logopedist en therapeut Sensorische Informatieverwerking.

Hoe voel jij je vandaag?

In een lied voor de onderbouw zingen over emoties is minder ingewikkeld dan het wellicht lijkt. Neem het lied ‘Ben je blij, boos, bang?’. De titel spreekt boekdelen.

TEKST **SASKIA BEVERLOO**

De uitvoering van een les aan de hand van dit ‘poppenkast-lied’ heeft de volgende opbouw:

1. Poppenkast met lied *Ben je blij, boos, bang?*
2. Gesprek over emoties en (met spiegel) emoties uitbeelden
3. Op handtrombegeleiding emoties uitbeelden met lijf en stem
4. Nogmaals poppenkast en lied maar nu met kinderen in de poppenkast
5. *Emotiedans*
6. Afsluiting met spreektekst

Poppenkast

De kinderen zitten voor de poppenkast. De gordijntjes zijn gesloten. Vertel de kinderen dat er in de poppenkast kinderen wonen. Soms zijn ze blij, soms verdrietig, boos of bang. Laten we kijken hoe ze zich vandaag voelen.

Zing vervolgens het eerste stuk van het lied *Ben je blij, boos, bang?*. Wijs een kind aan dat de gordijntjes open mag doen en ga zelf achter de poppenkast zitten om de eerste emotiepop of het plaatje te laten zien. De gordijntjes gaan weer dicht en we herhalen dit met een ander plaatje. Het is leuk als je meerdere plaatjes van één emotie hebt.

Doelgroep 4 t/m 6 jaar	- bewegen met een bepaalde emotie; - ritmisch een spreektekst opzeggen.	Ruimte Speelzaal
Doel De kinderen kunnen: - het lied 'Ben je blij, boos, bang?' - emoties herkennen, benoemen en uitbeelden; - reageren op verschillende trommel-ritmes en -klanken; - A- en B-deel van een muziekstuk herkennen;	Nodig - poppenkast met gordijntjes – dit kan ook een kartonnen doos zijn met een kledje ervoor; - minstens vier foto's of tekeningen van kinderen die de emoties bang, boos, blij en verdrietig tonen; - eventueel een grote spiegel en/of meerdere kleine spiegels; - een handtrom.	Vorbereiding - zet de poppenkast of kartonnen doos klaar; - print foto's van kinderen die een emotie tonen en plastificeer ze of plak ze op een stuk karton – op freepik.com vind je veel voorbeelden als je <i>children emotions faces</i> intikt; - zet het geluidsfragment klaar.

Spiegelen

Ga zitten in een kring en toon zelf een boos gezicht. Kunnen de kinderen je spiegelen? Eventueel kan je een echte spiegel gebruiken, de meeste kinderen zien graag het resultaat van hun pogingen. Wie is er wel eens boos en waarom dan? Doe dit ook met de emoties blij, bang en verdrietig. Houd dit wel kort – het is een muzikles en geen praatles.

Hele lijf en stem

Als je blij bent, zie je dat niet alleen aan je gezicht, je hele lijf is blij. Wie is er blij en kan dat laten zien? Waarschijnlijk is er dan wel een kind dat gaat dansen, huppelen of springen. Je kan ook je stem erbij gebruiken: 'jippiel!'. Daar kan wel een

leuk trommelritme bij. Alle kinderen mogen blij bewegen als jij op de trommel hopfiguren (huppelritme) speelt. Zodra je stopt staan de kinderen zo stil als een standbeeld.

De kinderen gaan weer zitten in de kring en dan vraag je of iemand met lijf en stem boosheid kan uitbeelden. Er wordt dan vast flink gestampt en gegromd. Ook dit kan op de trom gespeeld worden.

Hetzelfde doe je voor de emotie bang, bijvoorbeeld ineengedoken lopen of zitten en schrikgeluiden maken. Iets lastiger op de trommel, maar met één vinger voorzichtig tikken en dan zo nu en dan een schuifgeluid met de hand werkt goed.

Ben je blij, boos, bang?

Saskia Beverloo

swing

In de pop-pen-kast, in de pop-pen-kast, daar zijn de gor-dijn-tjes dicht, ja dicht.

5 Doe ze maar o-pen, doe ze maar o-pen. Wat zie ik daar? Een blij* ge-zicht.

* boos/bang/verdrietig etc.

Emotiedans

tekst Saskia Beverloo
muziek Traditional uit Polen

A

Zeg eens kin-de-ren, hoe voel ik mij van-daag? Kijk maar hoe ik dans als

4 **B**

ant-woord op de vraag.

Nog een keer

We hebben al zoveel geoefend met emoties dat de kinderen nu vast zelf in de poppenkast een emotie kunnen uitbeelden. Geef enkele kinderen een beurt om achter de poppenkast te gaan zitten. Zing het lied weer, een ander kind doet het gordijntje open en wat zien we dan? Een boos, blij, bang, verdrietig kind? Of nog iets anders?

De kinderen vinden dit een prachtig spel en zingen op deze manier het lied heel vaak.

Emotiedans

Zing het liedje *Emotiedans* met de tekst 'Kijk eens kinderen, hoe voel ik mij vandaag? Kijk goed hoe ik dans, dat's antwoord op de vraag'. En dan dans je – zonder muziek – boos, blij, verdrietig of bang. Kunnen de kinderen zeggen hoe jij je voelt?

Vervolgens mag een kind een emotie dansen. Als je zelf een instrument bespeelt kan je het B-deel (zie bladmuziek) spelen. Laat nog een kind dansen en zet daarna de muziek van Cross dance op (zie tinyurl.com/OB-crossdance). In eerste instantie kan je een opdracht geven voor de manier

van dansen op het B-deel: "allemaal boos dansen". Het B-deel wordt driemaal herhaald, steeds een beetje sneller. De hele dans wordt ook driemaal herhaald. Als je het hele stuk tweemaal afspeelt, kan je de vier emoties (boos, bang, verdrietig, blij) afroepen en bij de laatste twee herhalingen de kinderen zelf laten kiezen.

Afsluiting

Tijd om terug te gaan naar het klaslokaal. Ga bij de deur staan en zeg de volgende spreektekst:

Boos, bang, verdrietig, blij, maak een mooie lange rij.

Herhaal dit tot de rij bij de deur gevormd is. De kinderen mogen natuurlijk deze spreektekst meezeggen.

Dan op zachte toon deze spreektekst:

Boos, blij, verdrietig, bang, we lopen zachtjes door de gang.

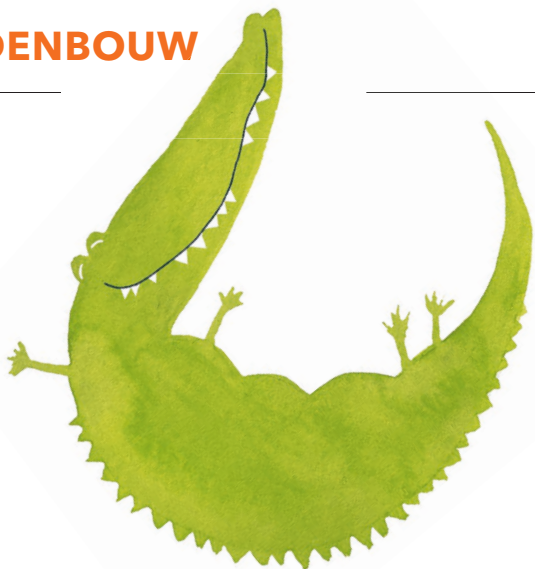
Herhaal met de kinderen deze tekst tot je weer terug bent in het klaslokaal.

Saskia Beverloo (harlekijntje.nl) geeft in Wageningen en omgeving

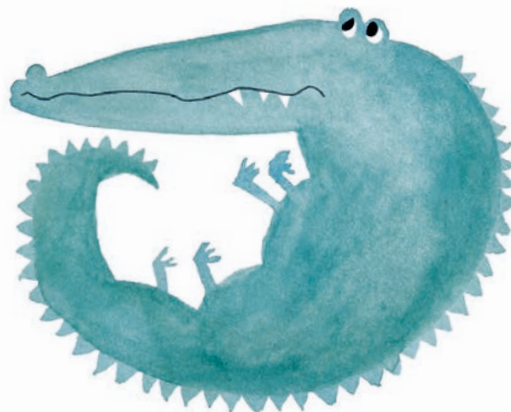
Muziek-op-Schoot, Spelen-met-Muziek (voor 4 t/m 6 jaar) en AMV.

Samen met Tineke Vlaing schreef zij het liedjesboek Voor alles een liedje vooralleseenliedje.nl.

Kobus en de vier basisemoties

Waarom maakt de ene melodie ons vrolijk en roept de andere tranen op? Hoe kan een beat stoer doen voelen of een klank juist angst oproepen? Deze vragen vormen de kern van het raamleerplan 'Emoties in Muziek' van Lotte Pen.

TEKST **LOTTE PEN**

Het raamleerplan biedt een leerlijn voor de middenbouw waarin kinderen via luisteren, zingen, spelen en improviseren kennismaken met de vier basisemoties: blij, bedroefd, boos en bang. Centraal staat de handpop Kobus Krokodil*, die kinderen meeneemt in muzikale verhalen. Door hem te laten spreken en reageren op muziek, wordt de abstracte wereld van emoties concreet en speels. Het plan combineert klassieke werken, waaronder Prokofjev en Mahler, met eigentijdse pop- en jazzmuziek, om die vervolgens te koppelen aan nieuwe, speciaal geschreven liederen voor Kobus.

Opbouw

Er zijn acht lessen van elk 30 minuten. Samen vormen ze een doorlopende leerlijn waarin kinderen stap voor stap meer grip krijgen op de relatie tussen muziek en emotie. In deze

Pyramide zijn de eerste drie lessen uitgebreid beschreven. De overige vijf lessen zijn als e-book beschikbaar, (meer informatie via lottepen.nl).

Les 1 en 2: Introductie – kennismaking met Kobus Krokodil, emoties en muzikale parameters.

Les 3: Blij – syncope, ritmisch rappen en meespelen met *Eh leh leh*.

Les 4: Bedroefd I – mineur vs. majeur, canon zingen, ritmisch dictee.

Les 5: Bedroefd II – Mahler en *Kobus is bedroefd* uitvoeren.

Les 6: Boos I – boze bewegingen en geluiden, punkmuziek en een zelfgemaakte rap.

Les 7: Boos II – hopfiguur, Prokofjev en *Kobus is razend*.

Les 8: Bang – klankexperimenten, atonale improvisatie en een eigen klankverhaal.

Doelgroep 8-10 jaar Ruimte Klas- of speellokaal Tijd 30 minuten per les	Doelen - kinderen meenemen in muzikale verhalen; - emoties ervaren door te luisteren; - stap voor stap meer grip krijgen op de relatie tussen muziek en emotie.	Benodigdheden - handpop van een krokodil; - opname en bladmuziek van het lied over Kobus Krokodil; - muziekfragmenten zie gehrelsmuziekeducatie.nl/lessen; - optioneel: afbeeldingen van de vier basisemoties.
---	--	--

Elke les combineert muzikale vaardigheden met emotionele expressie. Belangrijk daarbij is dat kinderen zelf onderzoeken, benoemen en creëren. Niet alleen kennisoverdracht, maar ook eigenaarschap en samenwerking staan centraal.

Pedagogische kracht

Het raamplan heeft enkele sterke pedagogische principes:

- *Emotionele betrokkenheid.* Kinderen herkennen hun eigen gevoelens in muziek en leren ze benoemen. Dit draagt bij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en vergroot empathie.
- *Eigenaarschap.* Leerlingen verzinnen eigen geluiden, raps en verhalen. Daardoor voelen ze dat hun inbreng ertoe doet.
- *Verbinding klassiek en populaire muziek.* Prokofjev en Mahler worden verbonden met Pharrell Williams en de Ramones. Zo ontdekken kinderen dat emoties universeel zijn, ongeacht genre of stijl van muziek.
- *Actieve werkvormen.* Zingen, spelen, improviseren en bewegen wisselen elkaar voortdurend af. Hierdoor worden verschillende leerstijlen aangesproken: auditief, motorisch, cognitief en sociaal.
- *Brede muzikale woordenschat.* Begrippen als syncope, hopfiguur, mineur/majeur en canon worden spelen-

derwijs aangeleerd. Kinderen leren luisteren én begrijpen wat ze horen.

Lessen

★ 1. Emoties ervaren door te doen

De eerste les start met een theatrale binnenkomst van Kobus Krokodil – bijvoorbeeld uit een oude koffer. Meteen is de aandacht van de klas gegrepen. Kinderen zingen het themalied *Kobus Krokodil* en oefenen verschillende toonkleurvarianten, bijvoorbeeld als hooligan, of juist heel verlegen. Zo ervaren ze hoe stemgebruik en klankkleur emoties kunnen oproepen.

Praktijktip

Laat Kobus Krokodil alleen tegen jou spreken en ‘vertaal’ wat hij tegen je zegt. Zo kan Kobus ook via de kinderen spreken. Je kan hem dan aan iemand geven en vragen ‘Wat voelt Kobus bij deze muziek?’ Dat geeft meer veiligheid om over emoties in de muziek te delen.

Leer het refrein aan door middel van de weggeefmethode. Hierbij zing je het lied steeds in zijn geheel voor. Kinderen mogen na een paar keer luisteren één woord of een stukje tekst meezingen. Naarmate je het lied vaker zingt mogen de kinderen steeds meer meezingen, totdat je het hele lied hebt ‘weggegeven’.

Kobus Krokodil

Lotte Pen

♩=96 C

1. G C

Kijk! Daar heb je Ko-bus, Ko-bus, Ko-bus. Kijk! Daar heb je Ko-bus, Ko-bus Kro-ko-dil.

2. G C Am Em

Ko-bus Kro-ko-dil. Hij is soms wel eens wat be-droefd, en ook een beet-je bang. En

Am G7

soms is hij ook heel erg boos, maar mees - tal is hij blij.

11 C G C C G C

Kijk! Daar heb je Ko-bus, Ko-bus, Ko-bus. Kijk! Daar heb je Ko-bus, Ko-bus Kro-ko-dil.

Een couplet kun je aanleren door middel van rappen zonder gitaar, met een zichtbare beat. Doe dit door middel van:

1. voor- en nadoen;
2. *snel-langzaam* voor- en nadoen;
3. *hard-zacht* voor- en nadoen;
4. *hoog-laag* voor- en nadoen;
5. voor- en nadoen als een hooligan, als verdwaalde kitten, alsof je jarig bent, als een puppy die zijn bot kwijt is.

Kennen ze het couplet? Voeg dan na 'bedroefd' een extra maat toe om vier keer op de tel een nep huilgeluid en een huilende beweging te maken. Voeg na 'bang' een extra maat toe om vier keer een nep banggeluid en een bange beweging te maken. Voeg na 'boos' een maat toe om vier keer op de tel boos te stampen op de grond. Draai na het woord 'blij' een blij rondje en laat de kinderen een blij geluid verzinnen.

Extra tijd?

Studeer de speelpartij in op klankstaven.

2. Emoties ervaren door te luisteren

Herhaal het lied en haal Kobus uit de koffer/tas en vraag 'Kobus, wat gaan we doen vandaag?'

We gaan de komende weken leren over muziek en emoties. Wie weet wat de vier basisemoties zijn? Laat in je gezicht zien welke emotie jij vindt passen bij de muziek. Maak daarbij geen geluid, laat het alleen zien.

Teken de vier emoties als emoji's op het bord en schrijf de naam erbij. Beschik je over een groot speellokaal? Maak dan gebruik van vier hoeken. Zet in elke hoek een gelamineerde A4 met één van de vier emoji's. Laat de leerlingen na het muziekfragment naar de hoek lopen die zij erbij vinden passen. Welk gezicht trekken ze bij deze emoties? Let op: er is geen goed of fout. Benoem dat de leerlingen aangeven hoe zij denken dat Kobus zich erbij voelt.

Luisteren

1. Happy – Pharrel Williams
Pharrell Williams – Happy (Video)
2. Schindler's List – John Williams
Theme From Schindler's List
3. Dance of the Knights – Sergei Prokofiev
Romeo and Juliet – Dance of the Knights (The Royal Ballet)
4. Jaws – John Williams
John Williams – Main Title Jaws (Jaws Soundtrack)

We gaan nu nog een keer luisteren naar nieuwe muziek-voorbeelden. Nu ga je bedenken waarom je het bij deze basis-emotie vindt passen.

Per groepje geef ik jullie iets waar je op moet letten. Denk aan:

1. **Toonhoogte** (hoog-laag)
2. **Toonduur** (snel-langzaam)
3. **Toonsterkte** (hard-zacht)
4. **Toonkleur/instrument** (helder-donker)

	Toonkleur/Instrumenten	Toonhoogte	Toonsterkte/Dynamiek	Toonduur
Bang	- lage strijkers - hoge belletjes - piepende geluiden	- heel hoog en heel laag, bijna geen midden - weinig harmonie	- heel zacht - plotseling heel hard	- veel rusten - langzaam of plotseling heel snel en kort
Blij	- blazers - drums - schel	- hoog en laag - dichtbij elkaar georkestreerd - prettige logische harmonieën - majeur	- hard	- snel - veel ritmiek, doorlopende beat - syncopisch
Bedroefd	- strijkers - met sourdine/demper	- laag beginnend, stijgende lijn omhoog - logische harmonieën - mineur	- zacht	- langzaam - op de tel
Boos	- lage strijkers - pompemde elektronische beat - hoog hout	- heel hoog en heel laag, bijna geen midden - mineur - repetitief	- hard	- snel - hopfiguur

Voorbeeldschema Muzikale Parameters bij de vier basisemoties

Luisteren

1. Adagio for Strings – Samuel Barber
Adagio for Strings, Op. 11
2. Got the Funk – Broken Brass Ensemble
Broken Brass – Got The Funk (Brasshopper)
3. Machine Gun – Portishead
Portishead – Machine Gun
4. Hedwig's Theme – John Williams
Hedwig's Theme

Afsluiten

Benoem welke muzikale parameters passen bij de vier basisemoties en schrijf ze in een schema op het digibord. Bijvoorbeeld als in het voorbeeldschema op pagina 40.

★ 3. Blij met Eh leh leh

In les drie gaat Kobus op reis naar Guyana. Daar leert hij het vrolijke lied *Eh leh leh* (tinyurl.com/eh-leh-leh). Het lied begint niet op de tel, maar erna: een introductie van de syncope.

De docent zingt het lied voor, waarna kinderen in *call-and-response* meedoen. Ze klappen het ritme, rappen mee en spelen met bodypercussie. Vervolgens verdeelt de docent de klas in groepen die verschillende partijen spelen:

- baspartij (darbuka);
- stokkenpartij;
- shakerspartij.

De overige leerlingen ondersteunen met bodypercussie. Zo ontstaat een meerstemmig geheel waarin eigenaarschap centraal staat: leerlingen mogen zelf geluiden verzinnen die de instrumenten vervangen, bijvoorbeeld een tik met een potlood of een vingerring.

De les eindigt met een gezamenlijke uitvoering. De kinderen beslissen over de vorm: wie begint, spelen we met of zonder instrumenten en welke partijen vallen later in?

Werkvorm syncope voelen

1. Laat de leerlingen op de tel met de rechterhand zacht op de borst slaan. Dit is je 'hartslag'.
2. Zing zelf een korte melodie *nét* erna. Vraag de klas: "Ben ik samen met je hartslag of juist daarna?" Geef ook een bekend voorbeeld die *wél* op de tel is, bijvoorbeeld een Nederlandse hit van dit moment.
3. Introduceer de term syncope pas nadat ze het verschil ervaren hebben.

Bedroefd, boos en bang

In de lessen 4 t/m 8 staan de emoties **bedroefd**, **boos** en **bang** centraal. Bij **bedroefd** (lessen 4 en 5) zingen leerlingen het nieuwe lied *Kobus is bedroefd* van Lotte Pen, gebaseerd op het derde deel van Mahlers Eerste Symfonie. Ze ontdekken hoe de melodie van Vader Jacob in majeur vrolijk en in mineur droevig klinkt. De confrontatie met een symfonie-

orkest is een eyeopener: dezelfde melodie krijgt een nieuwe lading door orkestratie, dynamiek en tempo. Met klankstaven, trom en zang voeren de leerlingen een meerstemmige versie uit. Zo leren ze luisteren en spelen tegelijk. Ook ontdekken ze hoe klassieke muziek en een nieuw schoollied elkaar versterken.

In **lessen 6 en 7** draait het om **boosheid**. Eerst luisteren de kinderen naar *Blitzkrieg Bop* van de Ramones en bewegen mee alsof ze op een punkconcert zijn. Daarna schrijven ze in groepjes hun eigen boze rap in rijmvorm over alledaagse frustraties. In de tweede les ontdekken ze hoe klassieke muziek boosheid kan uitdrukken via Prokofjevs *Dance of the Knights* en bouwen ze met drumstokken, boomwhackers en bodypercussie een stevige beat. Als afsluiter voeren groepjes hun eigen korte rap uit, afgewisseld met het lied *Kobus is razend*, gebaseerd op Prokofjevs *Dance of the Knights*.

In **les 8**, over **bang zijn**, maken leerlingen klankverhalen met alledaagse materialen om spannende sferen te creëren. Ze leren improviseren, samenwerken en omgaan met stilte en structuur.

Zelf aan de slag met de overige lessen? Bestel een e-book met de uitgewerkte lesplannen bij Lotte Pen via www.lottepen.nl of mail haar direct op info@lottepen.nl

Bonustip voor de kleuterklas

Neem het kleurenmonster uit het boek *Het Kleurenmonster* als leidende figuur. In plaats van geplastificeerde A4'tjes met emoji's erop, plastificeer je de kleuren uit dit boek en laat je de kleuters wijzen naar de kleur die zij erbij vinden passen.

Blij

W. A. Mozart – Clarinet Concerto in A major | C. Ferreira | C. Măcelaru | Romanian Chamber Orchestra

Verdrietig

John Williams: Schindler's List Theme – Itzhak Perlman

Bang

Schoenberg: Suite for Piano, Op.25 (Boffard)

Rustig

Khatia Buniatishvili, Erik Satie – Erik Satie: Gymnopédie No.1

Boos

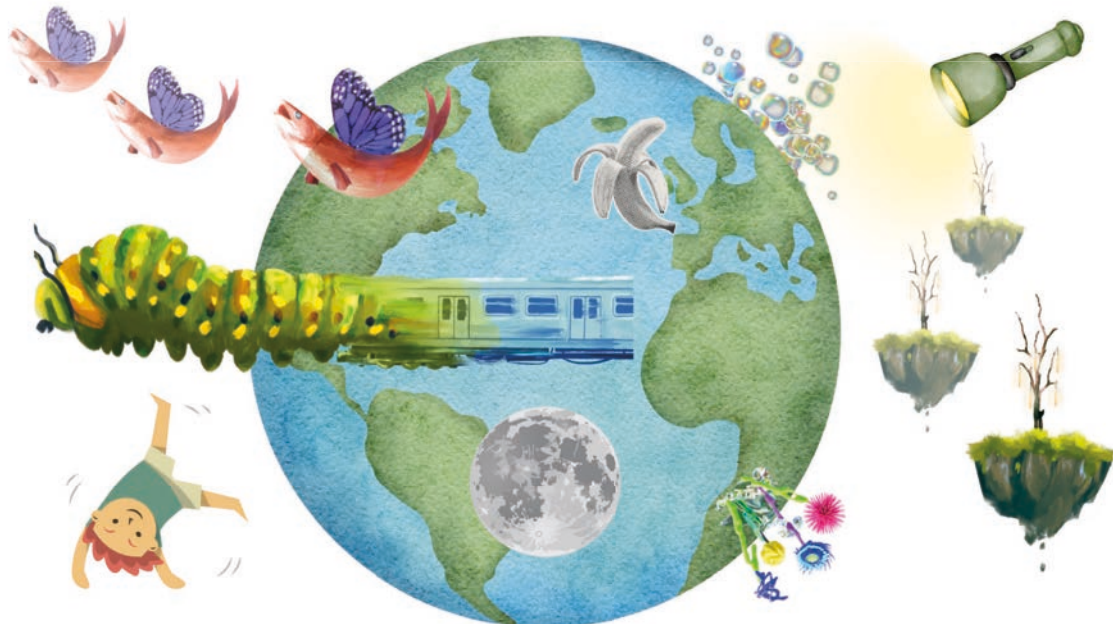
Stravinsky: Rite of Spring – Sacrificial Dance – London Philharmonic Orchestra

Verliefd

Salut d'Amour (Edward Elgar) – Esther Abrami and Iyad Sughayer

* Je kunt ook een andere handpop gebruiken en de tekst van het lied erop aanpassen

Lotte Pen (lottepen.nl) is saxofonist, schrijft haar eigen muziek en geeft les op verschillende basisscholen.

Achterste-boven, onderste-voren en buitenste-binnen

Wist je dat Johann Sebastian Bach niet alleen van muziek hield, maar ook van wiskunde en puzzelen? Zo schreef hij vaak muziek waarbij een motief gewoon, achterstevoren en ondersteboven klonk. In deze les gaan we hiermee spelen.

TEKST **HELGE BOEKESTIJN**

★ Les 1

Opwarming – Bodypercussie andersom

Begin met een eenvoudig body-percussieritme:

klap – 2x slag op bovenbenen – stamp

Doe het voor en laat de leerlingen meedoen.

Als iedereen het ritme kent, roep je 'Andersom!' – ze voeren het ritme nu van achter naar voren uit:

stamp – 2x slag op bovenbenen – klap

Bij een nieuwe roep 'Andersom!' keert het eerste ritme terug.

Variaties:

- Speel een ritme voor; de leerlingen spelen het meteen andersom na.
- Varieer met snellere of complexere ritmes.
- Laat leerlingen om de beurt een ritme bedenken dat de klas moet omdraaien.

Zingen

Laat het lied *Andersom* horen. Vraag vooraf om zoveel mogelijk dingen te onthouden die in het lied andersom zijn. Bespreek kort na: Wat zou je leuk vinden als het zo werkte als

in het lied? Wat juist niet? Kun je zelf ook iets bedenken dat leuk zou zijn als het andersom was?

Zing vervolgens het refrein mee. Luister opnieuw naar de coupletten en zing deze gaandeweg ook mee. Oefen het laatste refrein apart. Vraag: Waar gaat dit refrein anders dan de andere refreinen? [Het betreft de laatste woorden: achterste-boven, onderste-voren, buitenste-binnen.]

Luisteropdracht of Escapegame

In plaats van deze klassikale luisteropdracht, kunnen de leerlingen zelfstandig de online escape game spelen, zie kader 'Escape game'.

Vertel dat Johann Sebastian Bach van muziek hield, maar ook van wiskunde en puzzelen. Hij schreef vaak muziek waarbij een motief gewoon, achterstevoren en ondersteboven klonk. We gaan luisteren naar enkele van deze stukjes muziek en proberen te ontdekken waar Bach de muziek heeft omgekeerd.

Andersom

Helge Boekestijn

$\text{♩} = 100$ refrein 1 en 2

D G D A D G

An - ders - om, de he - le we - reld op z'n kop, we draai - en al - les om tot we

7 Em G A D **couplet** Em A

bin - nen - ste - bui - ten, ach - ter - ste - vo - ren, on - der - ste - bo - ven zijn. 1. In de
2. In de
3. In de

13 D A G D G

we - reld op z'n kop is de win - ter lek - ker warm, loop je lang - zaam om pre -
we - reld op z'n kop is de zo - mer lek - ker koel, op de fiets ga je zo
we - reld op z'n kop start je in 't be - jaar - den - huis, dan wat rei - zen en daar -

18 A D A D A

- cies op tijd te zijn. In het wee - kend is er school, dus vijf
snel als een ra - ket. El - ke dag is er een feest, be - hal - ve
- na je eer - ste baan. Ook stu - de - ren is wel leuk, maar je

23 G D Em A D

da - gen ben je vrij en je huis - dier is geen hond maar een dol - fijn.
als je ja - rig bent en je wordt niet moe, dus hoef je nooit naar bed.
wordt pas echt heel blij als je ein - d'lijk naar de ba - sis - school mag gaan!

28 **refrein 3** A7 D G D A

An - ders - om, de he - le we - reld op z'n kop, we draai - en

33 D G Em G D

al - les om tot we bin - nen - ste - bui - ten, ach - ter - ste - vo - ren. An - ders -

38 G D A D G

- om, de he - le we - reld op z'n kop, we draai - en al - les om tot we

43 Em G A D

ach - ter - ste - vo - ren, on - der - ste - bo - ven, bui - ten - ste - bin - nen zijn.

Doelgroep 10–12 jaar (groep 7–8) Duur Twee lessen van 45 minuten, in te korten of uit te breiden Nodig - Werkblad <i>Puzzelen met Bach</i> (gehrelsmuziek-educatie.nl/lessen) - Maakopdrachten (<i>idem</i>) - Bladmuziek en liederstekst <i>Andersom</i> (<i>idem</i>) - Audiofragmenten (<i>idem</i>) - Digibord voor de video's - Klokkenspel, keyboard, piano-app of boomwhackers met dop	boomwhackers met dop - Computers of tablets voor Music Lab Doel De leerlingen: - Zingen het lied <i>Andersom</i> en fantaseren over het idee dat bepaalde dingen in het leven omgekeerd zouden zijn. - Luisteren naar canons van Bach en ontdekken het begrip retrograde (achterstevoren) en omkering (onderstevoren). - Spelen muzikale patronen op instrumenten en verkennen eenvoudige canonstructuren.	- Maken een compositie waarin ze de begrippen toepassen. Bronnen 1. Video The Bach Players: tinyurl.com/14canons-bach 2. BACH-VIERU animatie: tinyurl.com/BACH-VIERU 3. Chrome Music Lab Song Maker: musiclab.chromeexperiments.com/Song-Maker 4. Chrome Music Lab Kandinsky musiclab.chromeexperiments.com/kandinsky 5. www.bachvereniging.nl
--	--	--

Deel het werkblad *Puzzelen met Bach* uit evenals de bijbehorende kaartjes. Werkblad, antwoordblad, audiofragmenten en kaartjes zijn te downloaden via gehrelsmuziek-educatie.nl/lessen. De leerlingen knippen de kaartjes uit. Er zijn twee motieven, dat zie je aan de 1 en de 2 op het kaartje. Daarnaast zijn er kaartjes met de gespiegelde en omgekeerde versies. Betekenis: 1.A = motief 1 achterstevoren, 2.A = motief 2 achterstevoren, 2.O = motief 2 omgekeerd en 2.A.O = motief 2 achterstevoren omgekeerd.

De video's bij de laatste twee vragen op het werkblad staan online:

Video 1 – The Bach Players tinyurl.com/14canons-bach

De leerlingen kijken en luisteren naar enkele fragmenten van canons uit de Goldbergvariatie uitgevoerd door The Bach Players (strijkers met klavecimbel). Zet de video in het begin op pauze om de instrumenten te bekijken en bekijk vervolgens het fragment van 3.20 tot 5.08. De leerlingen lezen mee op hun werkblad en vullen de antwoorden in.

Video 2 – BACH-VIERU animatie, tot 2:20.

tinyurl.com/BACH-VIERU

De leerlingen zien en horen canon 1, 2, 3 en 5 en noteren opnieuw de kaartjes. Bespreek na: wat is er anders dan in video 1, wat is hetzelfde? [Dezelfde motieven, andere instrumenten; de animatie visualiseert de partituur].

Afsluiting

Sluit af met het lied *Andersom*. Bewaar de uitgeknipte kaartjes voor de volgende les.

★ Les 2

Noot: de hieronder beschreven activiteiten kun je ook over meerdere lessen verdelen.

Opwarming – Doe mij andersom na

Spreek enkele zinnen uit. De leerlingen zeggen het tegenovergestelde. Houding en mimiek worden meegespeeld:

- (langzaam) Ik doe alles altijd heel erg langzaam. –
Leerlingen: (snel) Ik doe alles altijd heel erg snel.
- (roepend) Ik praat altijd heel erg hard! –
Leerlingen: (fluisterend) Ik praat altijd heel erg zacht.
- (bijna dansend) Ik ben vandaag in een heel goed humeur! –
Leerlingen: (boos) Ik ben vandaag in een heel slecht humeur!
- (bibberend) Buiten is het heel erg koud. –
Leerlingen: (puffend) Buiten is het heel erg warm.

Spelen – puzzelen met kaartjes

De leerlingen gebruiken de uitgeknipte kaartjes uit les 1. Ze leggen de kaartjes in diverse combinaties op tafel met de papiertjes '2x, 3x, 4x, 5x' ertussen – die geven aan hoe vaak een motief herhaald wordt.

Laat de leerlingen de kaartjes op drie manieren neerleggen:

- Als enkelvoudige reeks: je speelt de kaartjes achter elkaar.
- Tweestemmig: twee leerlingen spelen elk een rij kaartjes tegelijkertijd.
- Als canon: de tweede speler begint één of twee kaartjes later.

Instrumenten die gebruikt kunnen worden zijn klokkenspel, keyboard, tablet met piano-app of boomwhackers met dop. Gebruik voor motief 1 de noten G–A–B–C' en voor motief 2 de boomwhackers G–D–E–F–G. Maak boomwhackers met een stukje tape als een bundeltje aan elkaar vast en tik met een stokje op de doppen.

De spelers lopen al spelend langs de papiertjes. Als ze om de tafel lopen, lezen ze de kaartjes van de andere kant – nu klinkt alles achterstevoren en onderstevoren. Een geslaagde compositie kunnen ze bewaren door er een foto van te maken.

Heb je niet voor iedereen een instrument? Laat een deel van de groepjes dan beginnen met één van de maak-opdrachten. In carrouselvorm doorlopen de groepjes alle speel- en maak-opdrachten.

Maken – Drie composities

In tweetallen of groepjes maken de leerlingen drie keer een compositie waarin ze de begrippen toepassen.

Opdracht 1 – Song Maker

Open Chrome MusicLab Songmaker. Opdracht: 'Maak een compositie met retrograde (achterstevoren) en/of omkering (onderstevoren). Je kunt daarbij de kaartjes van Bach gebruiken, maar dat hoeft niet.'
Wijs op de mogelijkheid om de instellingen aan te passen (settings, rechtsonder) kies voor 3 octaven en 8 of meer maten (bars), dan heb je voldoende ruimte om een omkering en een canon te maken. Een geslaagde compositie kun je bewaren via de knop 'Save' rechtsonder (bewaar de link in een document), of via een schermafbeelding. Als het mogelijk is, kunnen de leerlingen hun compositie ook uitvoeren op instrumenten.

Opdracht 2 – Kandinsky

Open Chrome Music Lab Kandinsky. Laat de leerlingen een symmetrische compositie tekenen: de rechterhelft is een spiegeling van de linkerhelft of de onderkant is een spiegeling van de bovenkant. Speel af en luister: klinkt de gespiegelde helft ook als een muzikale spiegeling? Wijs op de variatie in kleur (knop links van de afspeelknop). Welke kleur klinkt het best voor jouw compositie?

Variatie: Laat je tekening niet horen, maar zien. Beweeg je lichaam in het patroon van je tekening. Ga tegenover elkaar staan, dan ben je elkaars spiegelbeeld.

Noot: in Kandinsky wordt geen exacte toonhoogte aangehouden en zal de spiegeling niet letterlijk te horen zijn. De tekeningen kunnen worden uitgevoerd met instrumenten. Leerlingen bespreken hoe ze de spiegeling duidelijk hoorbaar kunnen maken. Een geslaagde compositie kun je bewaren via een schermafbeelding of door deze na te tekenen op papier. Zie voor meer uitleg over deze tool tinyurl.com/Kandinsky-chromemusic

Opdracht 3 – Grafische notatie met stem en bodypercussie

Gebruik de kaartjes op pagina 2 van de bijlage kaartjes. De leerlingen knippen de kaartjes uit en leggen ze op diverse manieren op tafel neer: als reeks, als canon, onderstevoren enzovoort. Ze kiezen geluiden met stem en bodypercussie om de tekens te laten klinken. Als aanvulling kunnen ze voorwerpen zoeken om geluid mee te maken. Op de achterkant van de strookjes maken ze een eigen grafische tekening, combineren ermee en voeren deze uit.

Presenteren

Elk groepje kiest een compositie uit om te presenteren. Na elke presentatie mogen klasgenoten een vraag stellen en/of een compliment geven. Benoem vooraf waar leerlingen complimenten over kunnen geven, zoals: originele keuzes, hoorbare spiegeling of zelfverzekerde uitvoering.

Zingen

Sluit af met het zingen van het lied *Andersom*.

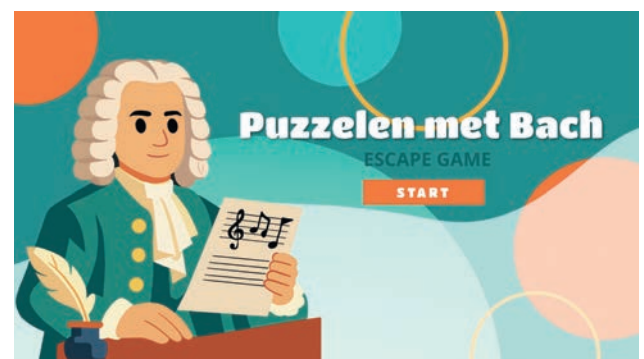
Helge Boekestijn is eigenaar/auteur van de online muziekmethode Muziek In School en voormalig muziekdocent in het basis- en hoger onderwijs.

Contrapunttechniek

Johann Sebastian Bach (1685-1750) staat bekend als een absolute meester in de contrapunttechniek, waarbij hij motieven en thema's op complexe wijzen manipuleerde. Zo gebruikte hij:

- **Omkering (Inversie):** Als de originele melodie een terts omhoog gaat, gaat de omkering een terts omlaag. Dit is een veelgebruikte techniek in zijn fuga's, met name in *Die Kunst der Fuge*.
- **Retrograde (Kreeftgang):** De melodie wordt van achter naar voren gespeeld. Een voorbeeld is de beroemde *Kreeftcanon* (Canon a 2 cancrizans, BWV 1079-4 uit *Musikalisches Opfer* (1747).
- **Combinatie:** De omkering van de retrograde, of de retrograde van de omkering. In werken als *Vom Himmel hoch, da komm ich her* (BWV 769) toont Bach zijn meesterschap in canons, waarbij stemmen elkaar volgen in verschillende vormen van omkering.

Meer uitleg en voorbeelden vind je op bachvereniging.nl/alles-over-bach

Escape game

In de escape game 'Puzzelen met Bach' maken de kinderen kennis met 5 canons van Bach, die zijn samengesteld uit dezelfde motieven (puzzelstukken). De gekozen vorm betekent dat je pas verder kunt als je een vraag juist hebt beantwoord.

Op de website staat de link naar het spel en de handleiding voor docenten:
gehrelsmuziekeducatie.nl/lessen

Iedereen is weleens boos. Over kleine en grote dingen. Muziek kan dan een perfecte, veilige uitlaatklep zijn. In deze opdracht onderzoeken leerlingen waar ze boos over zijn en hoe ze daar muzikaal vorm aan kunnen geven.

TEKST **MAITE ROEST** EN **MELISSA BREMMER**

Grootouders zonder vliegschaamte, geen hond mogen, puberhormonen, ouders met een telefoonverslaving ... Allemaal onderwerpen die aan de orde komen in het TV-programma Bollox. In elke aflevering staat een kind centraal dat ergens

boos over is. Samen met Merel Pauw bezoeken ze een punkband en schrijven ze gezamenlijk een nummer over het onderwerp van hun woede. In deze Wicked opdracht geven leerlingen in een muzikale tirade geluid aan hun woede.

‘Muziek kan helpen om boosheid te uiten zonder iemand te kwetsen’

Bronnen

Dit zijn de bronnen, die je kunt bekijken door de QR-codes te scannen:

1. **Muziek** – Opera on Brainwaves
2. **Maatschappij**
3. **Leefwereld leerlingen** – Bollox (TV programma VPRO)

Nadat de leerlingen de bronnen hebben bekeken, gaan ze met elkaar in gesprek aan de hand van een aantal kritische vragen. Vervolgens gaan ze aan de slag met de muziekopdracht.

Kritische vragen

Voordat de leerlingen actief aan de slag gaan met de muziekopdracht laat je ze discussiëren aan de hand van de volgende vragen:

- Vind je boosheid een goede emotie? Kan je uitleggen waarom je dat wel of niet vindt?
- Maak je je vooral boos over dingen waar je zelf last van hebt? Of maak je je ook boos over dingen waar andere mensen of dieren last van hebben?
- Zijn mensen weleens boos op jou? Waarom? En vind je het dan terecht?

Tips

Als je eerst even wilt uitzoomen en – naast woede – ook andere emoties wilt verkennen, dan is deze korte introductie over de film *Inside Out* heel geschikt om naar te kijken: tinyurl.com/emoties-Inside-Out. Alle emoties zijn in deze film een eigen personage in het hoofd van een meisje. De bron 'Opera on Brainwaves', waarin het kostuum van de zangeres meekleurt met haar emotie, kan een uitgangspunt zijn om met leerlingen te praten over emoties en de sensaties die ze daarbij in hun lichaam voelen. Misschien koppelen zij ook wel kleuren aan bepaalde emoties? Er zijn ook vakoverstijgende opdrachten te bedenken met beeldende vakken. Hoe zou je een kostuum tekenen van iemand die boos, vrolijk of verdrietig is? We dwalen af... Dit is een muziekopdracht.

Of je nu kiest voor energieke rap, een punknummer of de leerlingen een non-verbale tirade laat maken met alleen instrumenten: het is belangrijk dat zij bewust nadenken over hoe boosheid klinkt. Welke keuzes maken de leerlingen als het gaat om tempo, ritme, toonhoogte

en herhaling om hun boosheid te verklaren? Is boosheid iets dat *ineens* opkomt? Of volgt het de fases die vaak genoemd worden: de opbouw, de vonk, de explosie en de nasleep/afbouw?

Bespreek dat boosheid een normale emotie is en dat muziek kan helpen om die boosheid te uiten, zonder iemand te kwetsen. Spreek af dat de muzikale tirades gaan over gevoelens of situaties, niet over specifieke personen. Vraag aan de leerlingen of zij zelf kunnen uitleggen waar de grenzen liggen, dat weten ze meestal heel goed.

Presenteren

Elke Bollox aflevering eindigt met een passionele videoclip waarin de jonge schrijver van het punklied samen met de punkband het nummer ten gehore brengt. Een videoclip kan in deze opdracht het eindproduct zijn, maar een presentatie waarbij het publiek beoordeelt hoe boos de muziek was kan natuurlijk ook. Maak het zo gek als je wilt. Laat de leerlingen hun meest rebelse kleding aantrekken en maak spandoeken.

Maite Roest is mede-eigenaar van LIMAI muziek;
Melissa Bremmer is Lector Kunsteducatie aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

OVER DEZE RUBRIEK

In deze rubriek gaan de leerlingen met de muziekopdracht aan de slag nadat ze de bronnen hebben bekeken en bediscussieerd. De opdrachten zijn gebaseerd op het boek *Wicked Kunsteducatie* geschreven door Melissa Bremmer, Emiel Heijnen en Folkert Haanstra.

Heb je de opdracht met jouw leerlingen uitgevoerd? Mail het resultaat naar: redactie@gehrelsmuziekeducatie.nl.

Onder de inzendingen verloten we het boek *Wicked Arts Assignments of Wicked Kunsteducatie*.

Deze opdracht is geïnspireerd op de opdracht 'Maak een muzikale woede-uitbarsting van niet meer dan 30 seconden' van Erik Schrooten en Bert Appermont uit het boek *Tijd voor Maken*.

Emotievol zingen

De liedbijlage sluit aan bij het thema 'Muziek & Emoties.
De zeven liedjes, variërend van 'Mijn cavia is ziek' tot 'Pano stin kounia'
hebben stuk voor stuk een emotionele lading.

SAMENSTELLING **REDACTIE**

Doelgroep
4 tot 6 jaar

Goeie morgen, goeie dag!

Jan Kortie

Goei - e mor - gen, goei - e dag. Ik hoop dat dit een mooi - e
dag wor - den mag. Goei - e mor - gen, goei - e dag. We zin - gen
hoog, we zin-gen laag, het is maar één keer van-daag. Goei-e mor-gen, goei-e dag.

Elke dag even zingen. Daar wordt iedereen vrolijk van. Dit liedje van Jan Kortie is een opgewekt deuntje om de dag mee te starten. Je kunt er samen met de leerlingen een

simpele choreografie bij bedenken. Denk aan zwaaien op 'goeiemorgen, goeiedag' en de handen hoog en laag bij 'zingen hoog, zingen laag'. Welke beweging past bij 'het is maar één keer vandaag'? De kleuters weten het zelf het beste!

Doelgroep
4 tot 9 jaar

Mijn cavia is ziek

Nico Smit

Mijn ca - vi - a is ziek. Ze eet niet meer en ze drinkt niet
meer. Ze knab - belt niet van haar wor - tel - tjes meer. Ze ligt maar
on - der het hooi. Ach, Floor - tje wat ben je mooi.

Bron Liedbundel voor kinderen van 4 tot 12 jaar
Samengesteld F. Haverkort, R. van der Lei, L. Noordam
Eigen-wijs, SMV
ISBN 9789080 497160

Lessuggestie

'Mijn cavia is ziek' biedt aanknopingspunten om met de kinderen over het ziek zijn van een huisdier te praten. Het een verdrietig liedje. Maar wat is de reden dat de cavia zich niet lekker voelt? Zing na het aanleren het liedje op verdrietige toon. Moet het 2e couplet ook verdrietig? Nee, probeer ze dat dan hoopvol te laten klinken en opgewekt.

Je kunt het lied laten begeleiden door een maatspel in driekwartsmaat. Op de eerste tel een triangel en op de 2e en 3e tel van de maat een bellenkrans. Oefen dit eerst met z'n allen door op de eerste tel op de knieën te slaan en op de 2e en 3e tel in de handen te klappen.

Doelgroep
6 tot 9 jaar

Water

Wim van Kuijk

Als de rug van de ko - ning vuil is, dan roept-ie een la - kei. Hij
5 zegt: 'Vul gauw de bad - kuip', en ie - der - een zingt blij:
9 Wa - ter, lek-ker hel-der wa - ter, zon-der wa - ter gaat het al-le-maal mis.
13 Wa - ter, lek-ker hel-der wa - ter. Fijn, fijn dat er wa - ter is!

Bron Liedbundel voor kinderen van 4 tot 12 jaar
Samengesteld F. Haverkort, R. van der Lei, L. Noordam
Eigen-wijs, SMV
ISBN 9789080 497160

Lessuggesties

'Water' is een blij liedje. Deel boomwhackers uit in de kleuren oranje (D), paars (A), groen (G) en geel (E). Laat de partituur van het lied op het digibord zien en laat de kinderen eerst spelen zonder erbij te zingen. Op de 1e en de 3e tel slaan ze steeds met de boomwhacker op hun hand of been. Doe dit

eerst zonder te zingen. Laat daarna de helft van de klas zingen en de andere helft erbij spelen op de boomwhackers. Let erop dat de eerste boomwhacker begint op het woordje 'rug'. Op gehrelsmuziekeducatie.nl/lessen vind je de partituur met de boomwhackerkleuren.

Doelgroep
6 tot 9 jaar

Ruzie

Noortje Folkertsma

Ik heb ru - zie met mijn al - ler-bes-te vriend en we spe - len niet meer met el - kaar.
5 Ik heb ru - zie met mijn al - ler-bes-te vriend en dat voelt zo naar.
9 Dus hoe maak ik het weer goed? Kun jij mij zeg-gen hoe dat moet?

Ruzies

Het liedje is onderdeel van een middenbouwles uit 2018 in De Pyramide, zie gehrelsmuziekeducatie.nl/lessen – zoek op 'ruzie'.

Doelgroep
7 tot 10 jaar

Zenuwenlied

Nico Smit

Ik ben zo ze-nuw-ach-tig, ik voel me zo ner-veus, ik trom-mel op de ta-fel en
krie-bel aan mijn neus. Ik kan niet blij-ven zit-ten en schui-fel op mijn stoel. De
ze-nu-wen, de ze-nu-wen, o wat een rot ge-voel. O-ma zit te brei-en,
pa-pa leest een boek en Bel-lo ligt te sla-pen in zijn ei-gen hoek. Maar...

Bron Liedbundel voor kinderen van 4 tot 12 jaar
Samengesteld F. Haverkort, R. van der Lei, L. Noordam
Eigen-wijs, SMV
ISBN 9789080 497160

Lessuggesties

De titel van dit liedje is raak gekozen: het handelt over nervositeit. Na het aanleren van het liedje kun je het ritme van het eerste deel laten klappen en daarna spelen op woodblock, claves, buistrom. Het ritme van tweede deel kun je laten meespelen op een triangel.

Stel vragen als: Wie is wel eens zenuwachtig geweest? Waarvoor? Hoe doe je dan? [wiebelen, nagelbijten, trommelen op tafels]. Zijn oma en papa in dit liedje ook zenuwachtig? [nee] Waaraan hoor je dat? [de muziek in het liedje klinkt veel rustiger, langere tonen]. Laat tot slot de leerlingen zenuwachtig doen.

Doelgroep
9 tot 12 jaar

Pano stin kounia

Folksong

Pa - no stin kou - nia ka - tsa - ne tsi - ki tsi - ki tse - la tsi - ki tsi - ki tso
Tes - se - ra fry - dhia san spa - thia
tes - se - ra mav - ra ma - tia tom pom pom ka - le rom pom pom
kai dhyo kor - mia ri - gha - ta

Lessuggesties

Dit Grieks liedje gaat over de komst van de lente en het opnieuw tot leven komen van de natuur waarbij jongens en meisjes elkaar bij de schommel ontmoeten. Het leent zich uitstekend om de klas op spelenderwijze in beweging te brengen.

Bijvoorbeeld via het volgende bewegingsspel:

Maat 1 en 2: stap naar rechts: zij sluit zij sluit,
zij sluit zij sluit

Maat 3 en 4: stap naar rechts: schop met links,
stap naar links, schop met rechts (2x)

Maat 5 en 6: stap naar voren: 4 stappen, beginnen met
rechts, 4x klappen in handen

Maat 7 en 8: 4 stappen naar achteren: begin met rechts,
3x klappen in handen

Aandacht

Paula Koehler
Hildegard Mandos

couplet
♩ = 110 C#m

Pa-pa, ik vind je su-per-cool, maar soms krijg ik zo'n gek ge-voel. Je
Ma-ma, je maakt me al-tijd blij... Oh, kom een beet - je dich-ter-bij... Die

5 B7 A7
weet: ik ben je groot-ste fan en je zegt dat ik heel be-lang-rijk ben.
te-le-foon kan nu wel weg. 'T is niet de eer-ste keer dat ik dat zeg.

9 B7 A7
Vind het echt héél ir-ri-tant, die te-le-foon plakt aan je hand.
Kijk in mijn o-gen Ma, niet door de lens van je ca-me-ra!

13 **refrein** E E7 A7
Pa-pa, { doe me een ple-zier. Joe-hoe! Ik sta hier! Je
Ma-ma, }

17 E E7 A7
kijkt al-leen maar op je te-le-foon. Kun-nen we niet een beet-je pra-ten ge-woon.

21 B7 A7 E
Ik wil geen uit-leg. Leg dat ding nou eens weg!

Deze blues gaat over iets héél verdrietigs: ouders die vastgeplakt zitten aan hun telefoon. Voor leerlingen herkenbaar, ze willen aandacht maar horen alleen: "Ja hoor, lieverd", terwijl papa naar een filmpje van een dansende hond aan het kijken is. Zing samen met de leerlingen alle frustratie eruit en motiveer hen om het thuis ook te laten horen.

Lessuggesties

Luisteropdracht: emotiethermometer

Het lied kent een opbouw van emoties. Het begint teleurgesteld, gaat naar geïrriteerd/gefrustreerd, boos en uiteindelijk is de hoofdpersoon er echt klaar mee. Kun je aangeven wanneer de emotie verergert in het lied? Dit kun je samen

benoemen en visueel maken in de partituur/liedtekst met smileys of woorden. Je kunt hierbij gebruik maken van een emotiethermometer. Kunnen kinderen dit ook in hun stem terug laten horen wanneer ze het zingen? Denk hierbij niet alleen aan volume, maar ook aan accenten, articulatie en intonatie.

Emotiewissel tijdens het zingen

Wanneer de klas het lied kent, experimenteer dan eens met het zingen in een totaal andere emotie of wissel halverwege het lied van emotie. Wat doet dat met de geloofwaardigheid en de betekenis van het lied? Probeer de verschillende emoties vooral te laten horen in plaats van te laten zien.

Doelgroep
9 tot 12 jaar

Griezelcanon

Chris Winsemius

1 Cm G7 Cm/Eb C/E Fm G7 Cm G G7
Slaap zacht, slaap zacht, en droom voor-al niet van een ha-ri-ge spin, die

5 Cm G7 Cm/Eb C/E Fm G7 Cm G G7
krie-belt aan je kin, en kro-ko-dil die bij-ten wil... Kom, ga maar lek-ker sla-pen, er

9 Cm G7 Cm/Eb C/E Fm G7 Cm G G7
zwe-ven in het don-ker heus geen hek-sen of spo-ken rond. Oeh..

13 Cm G7 Cm/Eb C/E Fm G7 Cm G G7
hoe... hè hè hè hè! Oeh... hè hè hè hè hè hè hè hè! Slaap

Bron zingikker.nl

De emotie van dit lied is 'bang'. Vraag: 'wie is er wel eens bang?'. Of: 'wie vindt het wel eens spannend om ergens anders alleen te slapen?' 'Hoor je dan ook vreemde geluiden?' Laat ze die geluiden nabootsen.

Het lied is een canon. Zorg ervoor dat de kinderen het lied al goed kennen, dus niet meteen de eerste keer proberen in canon te zingen. Door de triolen is het namelijk een pittige canon. Bouw het canon-zingen daarom pas op wanneer het ritme er goed in zit, bijvoorbeeld in een volgende les.

Creëer in de vorm van een klankspel op een aantal instrumenten een spannende sfeer. Instrumenten die zich hiervoor lenen zijn bijvoorbeeld de guiro (rasp), castagnetten, het klokkenspel, de trom (met de nagels over het trommelvel vegen of hier een harde klap op geven) en woodblock. Ook ritselen met papier of verkreukelen ervan, slaan met een deur, siggeluiden etc. lenen zich hiervoor. Laat de kinderen vooral zelf ook met ideeën komen. Speel na het klankspel het ritme van 'slaap zacht, slaap zacht' op een klankstaaf (de 'g') en zing vervolgens het lied.

Meer liedjes over emotie

Wist je dat op de site voor leden nog veel meer liedjes te vinden zijn die over emoties gaan? Ga hiervoor naar gehrelsmuziekeducatie.nl/liedjes en vul de titel in.

Bijvoorbeeld:

Voor dreumesen/peuters en onderbouw:

- Daar komen twee spinnetjes aan

Voor de onderbouw:

- Zeven witte spoken
- Er ligt een krokodil onder mijn bed

Voor de middenbouw:

- Boos op jou
- Rare geluiden
- Het spookhuis

Voor midden- en bovenbouw:

- Iwan en Petroesjka

Voor de bovenbouw:

- Happy
- Love

Mariek's Anagramslang

De twintig anagrammen (de letters zijn onderling verwisseld) van de in te vullen woorden staan in het teken van muziek en emotie. Gelijke cijfers zijn gelijke letters. Bij juiste invulling vormen de letters in de gekleurde balk een driewoordzin.

- 1 kiezelmus
- 2 tuig in
- 3 tenororen
- 4 't hars lag
- 5 berin
- 6 rondotest
- 7 frees
- 8 kuipbel
- 9 pels
- 10 koorzeden
- 11 u pompte
- 12 ivoren primes
- 13 beest en ik
- 14 geneesvlo
- 15 oerdeun
- 16 harp mee, ziek uit
- 17 centreer elf
- 18 Lode
- 19 Mirte
- 20 dertig vier

1		8	1	5					6	2	8	5	7	5		
									E	3						
4		6	7		4			4				3		7		3
5				5			6	7		3	3	6	7			7
									O	6						
			6	9			5			8		8				
10																
3						1	3			11	8		7			3
										12						
	7				13					6	5	2	3			5
		5	6	14			2						6	15	3	8
									D							
	4					7				1	8		16			
5																
	17												18		3	
	5	7		5						2	20			7	5	19

Stuur de oplossing vóór 1 september naar marieke@muziekmetmariek.nl. Onder de juiste inzendingen mogen we van Uitgever Levendig twee exemplaren van het boekje *Kleurvlucht* van Jeroen Schipper verloten (zie de recensie in dit nummer). Veel plezier!

De winnaar van de muziek & taalcrypto is Eeuwke Kamstra. Gefeliciteerd!